

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jun. 6. *Artót Désirée* k. a. föllépteül: „*Tévedt nő*“ opera 3 felv. volt kitűzve, de a vendégművész hirtelen megbetegedése miatt elmaradt, s helyette az „*Elizondó leány*“ és „*Fortunio dala*“ című operetteket adták.

Szombat, jun. 7. „*A szigetvári vértanúk*“ Szomorujáték 4 felv. Irta Jókai Mór.

Vasárnap, jun. 8. Normanap levén, a színház zárva volt.

Hétfő, jun. 9. „*Tündérlak Magyarhonban*“ Népszimű 2 felv. Ezt bizonyosan azért adatta elő az igazgatóság, mert jobb és újabb darabot nem talált a műajstromban.

Kedd, jun. 10. *Artót Désirée* k. a. föllépteül: „*A tévedt nő*“ Opera 3 felv. *Verdítől*. A vendégművész a címszerepben nem csak kitűnően énekelt, de kitűnően játszott is. Az első felvonás után virágözönnel lepték meg a páholyokból. A színház megtelt.

Szerda, jun. 11. „*Bánk bán*“ *Katoná József* szomorujátéka 5 felv.

Csütörtök, jun. 12. *Artót Désirée* k. a. föllépteül: „*A tévedt nő*“ *Verdi* Operája 3 felv.

Budai népszínház.

Jun. 6. „*A fehérek*“ Dráma 5 felv.

Jun. 7. A karénekese és karénekeseök jutalmára: „*Tanhúser*“ második felvonása és népszimű-csoportozatok.

Jun. 8. A szent ünnep miatt nem volt előadás.

Jun. 9. Először: „*A furfangos töltevény és a nótás leány*“ Eredeti népszimű 4 felv. *Kempelen Győzöttől*.

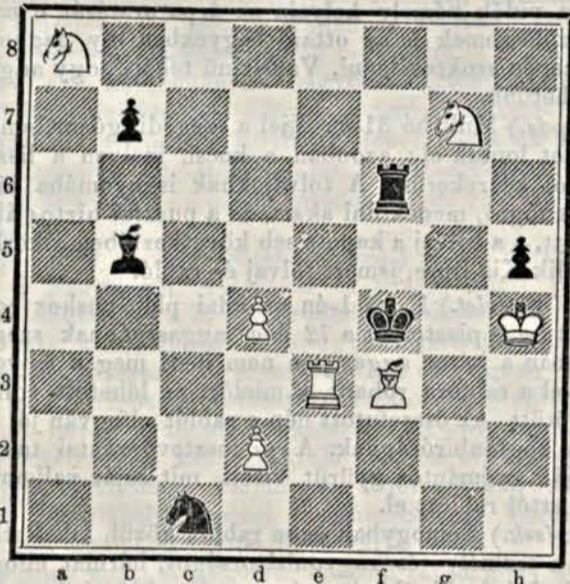
Jun. 10. Másodsor: „*A furfangos töltevény és a nótás leány*“ *Kempelen* népsziműve.

Jun. 11. Először „*Daphnis és Chloe*“ *Offenbach* egy felvonásos operetteje. Ezzel második sor adatott *Sardou* „*Mókus*“ című 1 felv. vígjátékára.

Jun. 12. A buda-ráczvárosi leégették gyámlátására: „*A balatoni rém, vagy a haláltánc*“ Néprege 2 felv.

SAKKJÁTEK.

129-ik számú feladvány. — *Rozsnyay Mátyástól* (Zombán). Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 124-ik számú feladvány megfejtése.

(Kovács Lajostól Balmaz-Ujvárosan).

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) H g 3 - f 5	H d 4 - c 2 : A)	1)	e 4 - f 3 :
2) H f 5 - e 7	F a 5 - c 7 :	2) e 2 - e 4	g 2 - g 1 V.
3) B f 3 - f 6 : †	B h 6 - f 6 :	3) F c 2 - b 3 †	H d 4 - b 3 :
4) H f 7 - g 5 †		4) H f 7 - d 8 †	

Sajnálattal említjük meg, hogy e különben szép feladványnak még két mellékoldása is van c 7 - c 8 V † és F c 2 - d 4 : első lépésekre, mint azt levelezőink közül többen be is küldötték.

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben*: Fülöp József. — *Nagyváradon*: báró Meszéna István. — *Parabutyban*: Rothfeld József. — *Kun-Szent-Miklóson*: Bankos Károly. — *Kövágó-Örsön*: Gold Samu. — *Nagy-Marján*: Beóthy Maris. — *Ó-Kanizsán*: R. — *Török-Szent-Miklóson*: Frankl A. — *Pesten*: Cselkó György.

Szerkesztői mondanivaló.

6062. **Bécs**. D. I. Az értékesztésköszönettel vettük s ily modorban később az ajánlott más tárgyat is szívesen látjuk. Örövendünk, ha szakavatott férfiak a hadtudomány titkaiba is bevezetnek, népszerű, könnyen érthető modorban.

6063. **János**. S. M. Mind a három költemény ki fog adatni.

6064. **Privigye**. A Gy. A privigyei régi harangról szóló tudósítást dr. R. F. részünkkel fogjuk közölni s az ő ítéletét bevárni.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatja **Landerer és Heckenast**, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

6065. **Pest**. B. L. A két népmesei czikk, ugyírtzik, nem legújabb adatok szerint van dolgozva. Azonkívül ilyenmő dolgozatoknak bőveben vagyunk.

6066. **Eger**. E. J. Szívesen vesszük a cserépdányt, viszonzásul küldjük a mi lapjainkat, legjobb kivárásgainkkal egyetemben.

6067. **Szeged**. Dr. K. V. Kiváratára közölni fogjuk a felvilágosító cikket a tüdővész új gyógymódja ügyében. Nem tagadjuk annak közhasznuságát és érdekességét, ambr részinkről továbbra is a Tamások táborában maradunk.

6068. **Bécs**. K. T. Megtörtént — nagy nehezen.

6069. **Orosháza**. Szászhatári. A tudósítás csupa helyi érdekű személyeskedésekkel bíbelődik, melyek a nagy közönségre nem birhatnak fontossággal.

6070. **Keszthelyi állandó színház**. Munkában van; közlésével késmi nem fogunk.

6071. **Keszthely**. Sz. M. Szívesen teljesítünk kiváratát, de felhatalmazás nélkül ezt nem tehetjük. Különbén a „Keszthely emelkedése“ című cikket oly szenvedély nélkül írottak tekintjük, hogy jó és tiszta szándéku szerzője, ha ön ohajtásait itt általunk megtudja, bizonyosan önként is leleplezندی magát ön előtt.

6072. **Nagy-Szöllős**. L. T. Újabb küldeményeit nagy érdekek olvastuk, s igen kérjük önt, hogy derék buvárkodásával fel ne hagyjon. Sokan vannak, kik figyelemmel kísérik azt. „Nyalabvár“ rajza készül. „Torna“ régibb kéziratát eltévedt. Nem kaphatnók meg újbol?

6073. **Egyiptomi Alexandria**. Eö. J. Örövendünk, hogy a távol világban ismét egy derék munkatársat nyertünk meg. A „tengerészlelekből közölt tollrajzokat“ bizonyára érdekek fogják olvasni nálunk, főkép ha azok egy hazánkfa saját tapasztalatából erednek.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	Nap-kelet nyug.		Hold-kelet nyug.	
				o.	p.	o.	p.
Junius							
15 Vasár.	E 1 Sz. Har.	E Trin	36 1 Mindsz	17 Eti	4 4	7 56	10 26 7 41
16 Hétfő	Just na. Ben.	Igazka	4 Metrophus	18 Igaz	4 4	7 57	10 51 9 0
17 Kedd	Adolf. Rainer	Rajnar	5 Dorotheus	19 Adol	4 4	7 57	11 14 10 12
18 Szer.	Marcellian	Szeretke	6 Visarion	20 Mar	4 4	7 58	11 35 11 23
19 Csüt.	Ur napja	Gyárfás	7 Theodot	21 Gyá	4 4	7 58	11 56 12 30
20 Pént.	Silverius, Fl.	Flóra	8 Todor	22 Flór	4 4	7 59	* 1 37
21 Szomb.	Alajos, Dem	Dömke	9 Alexius	23 425	4 4	7 59	12 18 2 41

Holdnegyed : ☾ Utolsó negyed 19-én, 3 óra 28 percz reggel.

TARTALOM.

Duka Tivadar (arckép). — Hozzá megyek. *Fejes István*. — Delejes álm (Mesmerismus). — Pozsony (4 képpel). *Zombory Gusztáv*. — Természettani katekismus (folytatás). — Az ember és a pápiros. *Szeberényi Lajos*. — Történelmi kalászatok X—XI. (Folytatás). *Lehoczky Tivadar*. — Egyveleg. — **Tarhaz**: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyetek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték — Szerkesztői mondanivaló. — Heti napár

VASÁRNAPI UJSÁG
és
POLITIKAI UJDONSÁGOK

1862. évi első félévi folyama junius végével lejárván, tisztelettel kérjük t. cz. féléves előfizetőinket, hogy előfizetéseiket idejekorán megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

1862-ik évi második félévre postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok együtt félévre (jul.—dec.) 5 ft. — kr. Csúpan Vasárnapi Ujságra félévre (július—december) . . . . . 3 „ — „ Csúpan Politikai Ujdonságokra félévre (július—december) . . . . . 2 „ 50 „

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kértetik. — Pest, júniusban 1862.

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt)

Melléklet: Előfizetési fölhívás az Üstökös 1862. évi július—decemberi folyamára.

Melléklet: Előfizetési fölhívás azon olvasóink számára, kik csúpan a Vasárnapi Ujságra vannak előfizetve.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert** (lak.: magyar-utca 1. sz.)

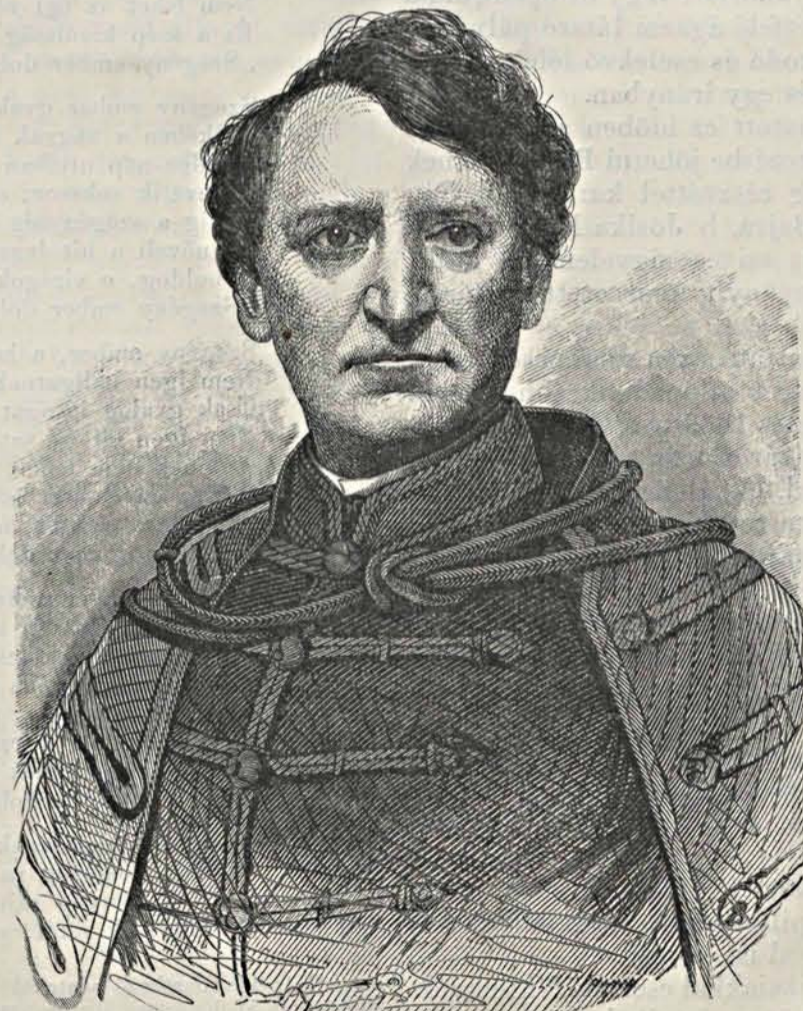
A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpezbén. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám.) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Egressy Gábor.

Nem csak első rangu, de maholnap már legrégebb sziművészeink egyike, ki csaknem egyedül áll még fenn azon régibb színész-nemzedék tagjai közül, kik a hazafiai lelkesedésen kívül valódi művészi hivatottságot és öntudatot is hoztak magukkal. S mindamellott oly munkabíró erőben s oly folytonos fejlődésben tanulmányozásban szemlélhetjük ma is érdemekben gazdag veteránunkat, hogy e körülményt hazai sziművészetünkre nézve mindenki öröndetes nyereségnek tartja. A Vasárnapi Ujság eddigi folyamaiban gyakrabban volt alkalmunk, e jelesünk érdemeiről s irodalomművészeti hatásáról emlékezni, s egy ízben szinpadai jellemképben is bemutatuk. Meg vagyunk győződve, hogy olvasóink épen oly érdekek fogadjandják, ha most hiven talált arcképével s életrajzának teljesebb adataival kedveskedünk.

legelső szindarabok, miket előadatni látott, a színház falait rá nézve oly bűvös körré varázstolták, melyből többé ki nem szabadulhatott. Bucsut vön tehát az iskolától, azon szándékkal, hogy a színészeti pályára lépjen, szülői tudtán kívül, sőt akarata ellen is. Czelesztin, kinek magát előbb felajánlotta, a 17 éves, tógás diákot elutasítá. Ekkor Rác Sándor nevű színészhez folyamodott; és az árva fiuk és kezdő színészek ezen becsületes gyámjapja, saját költségén vitte őt magával az ifjabbik Láng társulatához Rozsnyóra, hol Egressy Gábor legelőször lépett szinpadra, Gombos Imrénék „Szent a törvény, szent az esküvés“ című szomorujátékában, egy fegyveres szolga szerepében, 1826-ban, május hónapban. E nap, ez idén harminczhatodszor fordul elő Egressy G. színészi életében.

E 36 év alatt Egressy G. bejárván Magyar- és Erdélyországot, összesen hatvan községben működött. Legyen elég ezek közül csúpan az állandó színházzal bíró helyeket megnevezni; ezek: Pozsony, Sopron, Győr, Balaton-Füred, Pécs, Kassa, Eperjes, Miskolcz, Debreczen, Arad, Temesvár, Szeged, Szabadka, Kecskemét, Szatmár, Kolozsvár, Buda, Pest. Mely adatból az tünik ki, hogy Magyarországon eddigél 18 állandó színház van.

EGRESSY GÁBOR.

Egressy — régi családnevén Galambos — Gábor, Béni testvérbátyja, született Borsodmegyében, Lászlófálván, 1808. nov. 3. Atyja, Pál — Palóczy Lászlónak egykori iskolai tanára, — reformatus pap volt; korában és körében híres egyéniség: hitszónoki jeles tehetségéről, hatalmas döngő hangjáról, zenészségéről (játszott zongorát, hegedűt és fuvolát), és vasjelleméről. Mikor ez utóbbi a külföldi akadémiákról hazatérőben volt: hangja Bécsben csodálat tárgya lön, s az ottani cs. opera-házban azonnal helyet ajánlottak számára, mit azonban ő visszautasított. Az apa ezt gyakran emlegette, s a fiuk soha el nem felejtették. — Anyai nagyapja: a nagy tudományu Komjáthy Ábrahám volt; Kazinczy Ferencnek kor- és ügytársa, s egyike a magyar akadémiai tagságra kezdetben kijelölt tudósoknak.

Egressy Gábor Miskolczon járt iskolába: 1817—1826. Ez időben épült és nyílt meg ott a legelső állandó magyar színház, melyben előbb Láng Ádám és Nagy János, majd Czelesztin és Székely társulataik működtek. Atyja az egyházi pályára szánta, a mitől ő eleinte nem is volt épen idegen; azonban a

1828-ban Miskolczon lett tagja azon erdélyi dalszínész-társulatnak, melyet ettől fogva Abaujmegye rendei, és Kassa városa öt éven át tartottak fenn, báró Berzeviczy Vincze, és gróf Csáky Tivadar intendaturáik alatt. E társulat vezetői voltak: Szentpétery, Megyeri, Szerdahelyi, Szilágyi, Udvarhelyi, Páli; jelesebb nótágjai: Kántorné, Déryné, Kubayné. Egressy G. ez időtől fogva más társulathoz soha sem tartozott. Ebből nőtte ki magát azon társulat, mely a pesti magyar színházat megnyitotta, s melynek tagjai immár mindnyájan kidölteek, azon kívül, a kiről ez adatok szólnak, ki egymaga látható még egy újabb színészi nemzedék munkabíró sorában, élő emlékeül színésztünk egyik nevezetes korszakának.

E harminczhat év alatt E. G.

+1866.

sok viszontagságon ment keresztül. De mint maga gyakran említé: ez ő reá nézve nagyon szükséges iskolája volt az életnek, miután az ily iskola, az erők gyarapításával, s a tapasztalás nagybecsű kincseivel szokta kárpótolni a szenvedéseket. Például: volt idő (1827.), midőn egész napi díja két váltó garasból állott. De a nélkülözés nem sújtja le végképen az életrelőt, sőt ellenkezőleg: több oldalu és sokszoros tevékenységre kényszeríti, mozgásba hozván a lélek és test minden tehetéseit. Innen magyarázható, hogy Egressy G., ki élete legmagasabb feladatát szem elől soha nem tévesztette: pályája első éveiben sugó, diszitó, innok, szinlapki-hordó, világitó, táncos, kardalnok, solo-énekes, pantomim és színész volt egyszermind!

1835-ben Budára jutván: fővárosi helyzete kedvezőnek mutatkozott arra, hogy magát művészetéhez tudományosan képezhesse. Fölhasználhatta e végre mindjárt azon kis könyvtárt, melyet Fáy András ajándékozott az ottani magyar társulatnak. Akkoriban a pesti német szinpadon Németországnak sok jeles színésze megfordult, kiknek művészetét látni és tanulni, Egressy Gábornak is alkalma volt. Hanem, hogy ne csak jeles részeket, hanem művészi egységű egészeket is láthasson: kissé messzebb kelle menie. Szóval: ő az akkor nagy hirben álló bécsi várszínház magas tőkélyű előadásait vágyott látni minden áron. Ezen „minden ár” értelmé az volt, hogy ezen vállalatára fordítható összes vagyonra 35, mond: harminczöt akkori váltó forintból állott. Hanem „mérészeké a szerencse,” gondolá; s lelkének ifju erejében bizva, 1837. tavaszán felment Bécsbe gyalog. Ennek várszínház volt reá nézve azon magas műiskola, melynek hatása alatt ő, mint ezt nyíltan elismerte, néhány hét alatt a sejtelmek holdvilágos éjjeléből a tudás fényes napvilágára ébredett.

De Bécs akkor igen drága város volt, és ámbár az ifju magyar színész, — mint nem régen maga mondá, a várszínház karzatán az istenekkel vacsorált, „ezzel a szellemi táplálékkal a test, egész nap-hosszanta, be nem érhet. Szóval, mint előre gondolható volt, az anyagi bajok csakhamar mutatkozni kezdtek, még pedig nagyon is érezhetőleg, és ez állapothoz még az is járult, hogy a szemérmes fiatal ember baját, különösen az efféle, mindig másoknak kell kitálatni.

Őrszelleme nem hagyta el: a budai társulat eddigi pártfogója, Pestmegye, volt egyes őt a bajból kisegíteni. A pesti magyar színház megnyitása előtt kevéssel tért vissza Bécsből, hozva magával az önismeretnek végtelenül nehéz érzelmét.

Pesti pályája ismeretes, mind a gyakorlati vagy szinpad, mind az elméleti vagy irodalmi. Mert e kétféle ágazni látszó pálya tulajdonképp egy és ugyanaz: a gondolkodó és cselekvő lélek párhuzamos nyilatkozása, egy indóházból, és egy irányban.

Előmenetelére igen jótékonyan hatott ez időben azon körülmény, hogy alkalma lett, közel érintkezésbe jöhetni Buda-Pestnek akkori értelmiségével, mely őt meleg részvétellel karolta föl. Fáy András, Szemere Pál, Vörösmarty, Bajza, b. Jósika Miklós stb. a nagyartórékvő ujoncznak pályáit szíves figyelemmel kísérték. Hogy egy fogékony ifju lélek mennyit nyerhetett ily társaságban: elképzelhető.

A történet Egressy Gábornak juttatá azon szerencsét, hogy jutalomjátékai alkalmával, Shakespeare szinpadunkra hozhassa. Ily módon Lear király 1838-ban, Hamlet 1839-ben, Coriolan 1842-ben szólalt meg először magyarul a fővárosi szinpadon. Ezeket követték: Othello, Macbeth, III. Richard, IV. Henrik, s a többi.

Miután Németországba több ízben tett kirándulásokat: 1843 végén Párist látogatta meg, hogy itészeti mérlegre tehessen szert a magyar színészet állásponjtára nézve, a szinművészet akkori általános színvonalával szemben. A francia nemzeti színházban látta Rachelt, dicsősége fénypontján, s látta a többi nevezetességet is, mint erről számot adott a Pesti Divatlap 1844-diki folyamában.

Életének egyik érdekes pillanata, a mi következik. 1844-ben, augusztus 7-én Egressy G. Macbethet játszta; másnap reggel, 8 óra tájban, Petőfi Sándor lépett be hozzá, sápadtan, átszellemülten. „Egy verset akarok neked felolvasni — ugymond — melyet az este írtam.” És Petőfi S. azon szép verset olvasta föl neki, melyben őt „megénekelte;” s emlékeül e pillanatnak, megajándékozta Egressy G.-t e versének első kéziratával is.

1848-ban szinpad szerepeit politikaiakkal cserélte föl, melyeknek tragikai vége kettős számúzetés lön: a hazából, és a szinpad-

ról; amaz egy évig és egy hónapig tartott, emez összesen hatod-fél évig.*) E hosszu szünet után, szinpad életének újabb korszakát 1854-ben kezdette meg, Lear király szerepével.

1859-ben, hogy senkinek utjában ne legyen: félre akart állani s nyugalomba lépett. Azonban erejének még teljes birtokában látván őt a közönség: 1860-ban a napi-sajtó útján visszazsolítá elhagyott elemébe, a szinművészet terére. Ő pedig a közkívánatnak hódolni, szent kötelességének ismerte.

De koránsem hajtá fejét pihenésre azon évben sem, melyet névszerint „nyugalomban” töltött, hanem egy „Szinházi Lap” szerkesztésére vállalkozott, azon czéllal, hogy műtudományi ismereteit, — a kívülről szerzetteket egyesítve azon eredetiekkel, miket a maga gyakorlataiból vont el, és tapasztalás útján gyűjtött: — legalább e folyóiratban adhassa át színészutódainak, hogy ezek itthon is föltalálhassák, a mit keresnek: legszükségesebb tudnivalókat a szinművészethez.

Egressy G. legkedveltebb és kidolgozottabb szerepei a többek közt: Hamlet, Lear, Coriolan, Antonius, Macbeth, III. Richard, Othello, Bánk, Petur, Gritti, Marótbán, Apafi, Brankovics, Poplavecz, Garrick, Kean, Krumm, Bolingbrocke, Ranczau, Péter czár, Párisi adós, Givri, Brutus, Gaston (Vasálarcz).

Egressy G. eddig összesen mintegy 2500 szor játszott. Ezen előadások közül 28 lett rá nézve emlékezetessé, különösen azon okból, mert ezeket a közönség alkalmak gyanánt használta föl arra, hogy hazafiai méltánylatát a működő színész iránt ünnepiesen és becses emlékekkel által is kifejezze.

1860-ban, január 4-én, Pesten a szerb ifjuság tisztelte meg őt, mint Brankovicsot, versezzel és koszorúval, melyről magyar és szerb nemzeti színű szalagok lengettek egymás mellett, kifejezése gyanánt az ohajtott testvériségnek, quod faxit deus!

Mi pedig mindezek rövid elmondása után nem ohajthatunk egyebet, mint azt, hogy Egressy Gábor művészi játékában még igen soká gyönyörködhesünk!

Szegény ember dolgát boldog Isten birja.

Sokan mondogatják, sokan sohajtoznak:
„Minek így az élet, ha nem vagyok gazdag?
Jó napom se lehet, örömet se látok,
A mi másnak áldás, nekem az is átok!”
Hajh! ki tehet róla; így kell annak lenni,
Nem lehet az égi végzés ellen menni;
És a szép kiváltság így vagyon megírva:
„Szegény ember dolgát boldog Isten birja.”

Szegény ember gyakran rabja a szükségnek,
Lelkében a vágyak haszontalan égnei;
Minden-nap utjában találja a gondot
Kinevetik sokszor; miként a bolondot:
Pedig a szegénység bölcseségre tanít;
Ez növeli a hit legszebb virágait,
S boldog, e virágok illatát ki szívja:
„Szegény ember dolgát boldog Isten birja.”

Szegény ember, a hogy más huzza, úgy tánczol;
Nem igen hallgatnak rá; ha int, tanácsol.
Csak gyalog járogt, hiszen lova nincsen.
Nem igen adnak azt, nem ám, lelki kincsen!
A kinek nem lehet, minek is vágy lóra,
Paripa az embert könnyen földre szórja,
S bezúzza a fejét, az lehet a díja:
„Szegény ember dolgát boldog Isten birja.”

Szegény ember néha mulatna kedvére,
De annak is aztán megbánás a bére;
A pénzemű neki csak olyan vad madár,
Mely az erszényébe megpihenni se jár,
Megpihenni se jár, nem hogy fészket rakna...
Meggzokta már ő ezt rég, az Istenadta!
Hej! boldogságának mindig esik híj:
„Szegény ember dolgát boldog Isten birja.”

A szegény embernek „türelem” jelszava;
Csalfán mosolyog rá a remény csillaga,
S mikor mereng rajta, elbukik előle,
Burkolódzik sötét, szomorú felhőbe...

*) Az ide vonatkozó adatokat bővebben, bár nem teljesen, közölte a Magyar Színházi lap 51-dik száma, illetőleg maga E. G., egy francia szinköltőnek, Conville-nak dott válaszában.

Most a széna kevés, majd meg a buzája;
Szerencsésebb évek dúsabb nyarát várja,
Vár, vár!... s más zsebébe folyik minden szírja:
„Szegény ember dolgát boldog Isten birja.”

Túr, szenved, végre is megtöri a bánat,
Rosz vezér módjára feladja a várát;
Csak azt viszi aztán: „Ha nem volt is nekem: ...
Majd tán több jóval él unokám, gyermekem!”
Mire kitanulja: hogy hamis a világ,
Ugy marad, mint ősszel a meghervadt virág...
Kifogy az életből, ásva van a sírja:
„Szegény ember dolgát boldog Isten birja.”

Soós Miklós.

Delejes álom (Mesmerismus).

Kugel szerint a delejes állapotnak 6 foka van. Első fok: *Ébrenlét*, midőn az illető csak bizonyos, a fejtől a lábak felé huzódó áradatot érez. 2-ik fok: *Tálatom*, ebben a gyomortájáról mindenféle melegség sugárzik ki. 3-ik fok: *Belső sötétség*, vagy delejes álom, melyből az illető fel nem ébredhet. 4-ik fok: *Álom-éberség*, ez nem mindeniknél idézhető elő. Ez állapotban a delejezett külső érzékeinek részleges téltensége mellett, benső tudatra ébred. Szemeivel ugyan alig különbözteti meg a világosságot a sötétségtől. Tapintása ellenben mintegy láttehetséggel ruháztatik fel, leginkább a gyomortáj s az ujjak hegyei, ezeknek látása annyira finomul (?), hogy a tárgyaknak nemcsak alakját s összállását, hanem s inét (?) is megkülönböztetik. Az álom-éber (leginkább nők hajlandók erre) gyomortájával, gyakran közvetlen érintés nélkül, nemcsak az óramutatók állását, a kelmék színét különbözteti meg, hanem meg a lepecsételt leveleket is olvassa (!?), elmondja, mily rendben fekszenek a kártyák egymás felett stb. Látja, mi van valakinek, kívül delejes viszonyban van, zsebében, a mellékszobában való csukott könyvből olvas (!?), ha többen összefogóva láncolatot képeznek, úgy hogy a szélsők egyike kezével a könyvet, másika a delejezettnek gyomortáját érintse. Rendesen csak a vele delejes viszonyban levők hangját hallja. Szokatlan, változott hangon, mely mély kedélymegindulást tanusít, s a szokottnál válogatottabb kifejezésekben beszél. Ébredéskor a történetekre nem emlékszik, de igenis egyik rohamról a másikra. 5-ik fok: *Önmagába merültség, önszemlélődés* (clairvoyance), az előbbtől határozottan el nem választott, nagy ritkán előidézhető állapot, melyben a delejezett meglátja (!?) saját benső részét, s azokat boncztanilag leírja stb. Betegségének fészket s okát, ugyszintén a használandó gyógyszer felismeri s megmondja. Előre mondja betegsége tartamát, a gyógyulás idejét is előre tudja, meghatározza az időt, mikor lesz szüksége a delejezés ismétlésére, megmondja, melyik perczen fog felébredni; bár mindezen jóslatai nem teljesednek be mindig pontosan. Nyilatkozatai legtöbbször a delejező nézeteivel s elméleteivel egyeznek meg, a köztük való rokonszenv néha annyira megy, hogy a delejezőnek nemcsak gondolatait veszi át, hanem testi érzeteit is, például: ha a delejező burnótot szí, a delejezett tüszszenik tőle, ha a gyomrát terheli meg, ő vallja kárát stb. — 6-ik fok: *Átalános felvilágosodottság, látokosság*. Ez állapotban a delejes alvó nemcsak önmagát, hanem más személyeket, az egész külvilágot, minden titkaival együtt tekinti át. Megmondja, távollevő személyek s perczen hol vannak s mit mivelnek. A vele delejes viszonyban állók betegségeit, azok okait felismeri, a gyógyszer és felgyógyulás idejét megmondja nemcsak, de egyesek sorsát s jövő életfolyamatát megjósolja, vallási nyilatkozatokat tesz.

Ezt írja Kugel, a delejes álom legrészletesebb tárgyalóinak egyike. Hogy felhozott állításaiban mennyi az elfogultság szülte tulzás s öncsalódás, s a közönség jóhiszeműségét kizsákmányoló, abbólkenyérkeresetet űző, előre összebeszélte nyelgék általi ámtittatás, kitűnik, ha az elősorolt adatok hitelességét a természet s lélektan törvényeivel rostáljuk. A cigány jó- és kártyavetőnök jóslatai vagy véletlenül, vagy a családok titkainak előre történt kifürkészése után, hányszor teljesednek be? anélkül, hogy azért az egynekben különös jöstehetséget, vagy éppen természetfölötti adományt tételeznénk fel.

A delejes álom tüneteit elméletileg megfejtteni, eddigelé még nem sikerült Németországban eleinte a ducz-rendszerből (systema gangliare) származtatták, melynek nagy lélektani fontosságot tulaj-

donítottak; ezt azonban a józan természet-buvarlat utján bebizonyítani legkevésbé sem lehet. Legvalószínűbb, hogy az összes tünetek a felizgult kedélyállapotnak következményei, mert mikép is lehetne különben e tüneteket minden kézzeli érintés nélkül, mely talán az ugynevezett állati delejeséget kifejehetné, csupán a delejező erős akarata által előidézni? Hogy ezen izgult kedélyállapotnak mely következményei lehetnek, bizonyítja az ujabban felmerült, de nemsokára a feledékenység örvényébe süllyedt asztaltánczoltató *járvány*, melyben némely ideges, felesigázott képzelődésű egyén görcsöket kapott, elájult, vagy félrebeszélte. Tanusítja e járvány egyuttal az emberiségnek a babona- s csudakorra való kitűnő hajlamát, mely péntek napját, asztalnál a 13-as számot stb. maig is szerencsétlennek tartja, pedig vasárnap csakugy nyakát szégheti az ember mint pénteken, s minél több egyén ül együtt az asztalnál, annál valószínűbb, hogy különböző koruk, testalkatuk, kórhalamaik stb. szerint, valamelyikük, még ugyan azon évben bevégezheti földi pályáját.

Ha a delejes alvók csakugyan oly rendkívüli tehetségekkel lennének felruházva, mint fentebb olvastuk, akkor a tudománynak s vallásnak roppant hasznát kellett volna jóslataikkal meríteni. Ez azonban legkevésbé sem történt; a boncz- és élettani ismeretek például mitsem gyarapodtak a delejes alvók ugynevezett önszemlélődései által, sőt minden eddig észlelt delejes alvó feltűnően csekély, hiányos és zavart ismereteket árult el e téren, kórokul gyakran valóságos sületlenséget állított. Bizonyos továbbá, hogy nem valóban látottat magyarázott, hanem csak látni hitte azt, a mi már előbb szerzett hiányos, legtöbbször zilált boncztanis orvosi ismereteiből emlékező, s képzelő tehetségének kinálkozott. Ezt leginkább Bertrand (Páris 1823.) bizonyította példakkal. Ő maga észlelt egy hires delejes alvót, a ki például kérdéseire bizonyos állította, hogy szívének mindkét kamrájában tökéletesen egyforma vér kering (tehát a tudósnak élenyített élénkebb színű ütérés, s a szénsavval telített sötétebb színű visszérés vér közti különbségről fogalma sem volt). Meg volt továbbá győződve, hogy a jobb szív-kamra testének jobb, a bal pedig testének bal felét látja el vérral; ily silány ismeret mellett tehát a vérkeringésről leczkéket vehetett volna egy mai gymnasialis tanulótlól. Eltekintve a szándékos csalóktól, a delejes alvók nyilatkozatainak szorgos vizsgálataiból kitűnik, hogy tartalmuk merő emléktöredékek, elfogult vélemények s a kórosan izgatott képzelő tehetség szüleményeinek halmaza; s hogy ez állapotban a lelki tehetségek is csak bizonyos fokig, mint a kedélynek egyéb erősebb izgalmaiban, u. m. elmei túlfeszültségben rajongásban stb., mely nem csap át a képtelenségbe, természetellenességbe tökélyesbülhetnek. Valahányszor állítólagos delejes alvóval kenyérkeresetet űznek, hogy elveszett tárgyak nyomára vezessen, betegeket gyógyítson, mindenkor szándékos csalást kell feltételeznünk; ily szándékos csalás tételezhető fel számos egyéb esetben is, mert az efféle érdekes állapotban csudálatosság s a feltűnési vágy sok gyarló emberi természetre igen csábító.

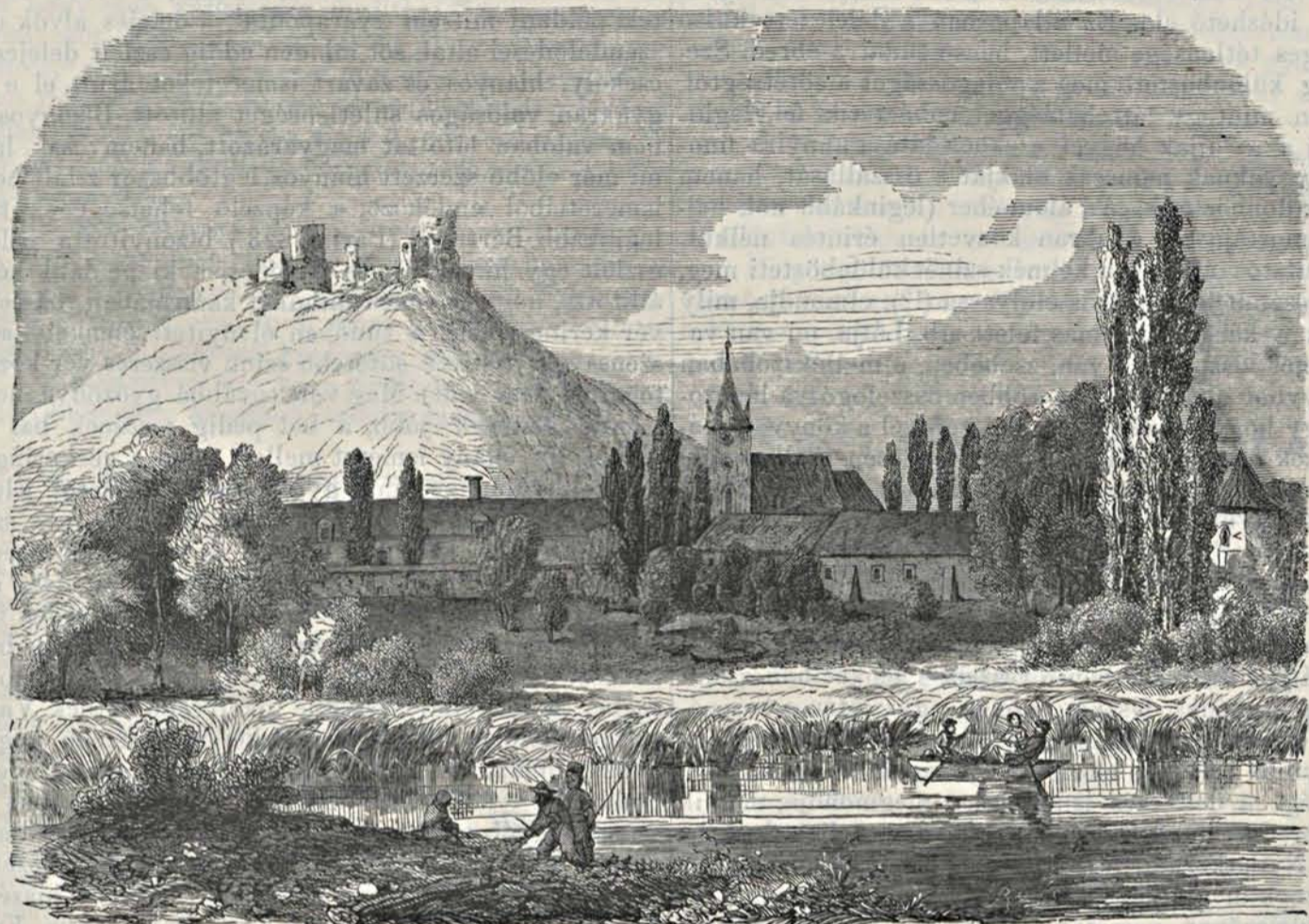
Mily képtelenségig mehet az emberek hiszékenysége, bizonyítja dr. Haddock delejes alvó szobalánya, Emmának csodált s elhírhedt badarságai (Lipsee, 1852.). Ez az Emma nemcsak elvesztett s ellopott holmikról, a Kaliforniába kivándoroltak, s az elvesztett Franklin kapitánynak az északi sark körüli viszontagságairól tudott felvilágosításokat adni; szeméi előtt feltarult még a mennyeknek országa is. Ha valaki idő előtt kívánna azt a legkisebb részletekig ismerni — Emma következőleg festi: Látott ő ottan fákat, a legszebb virágokkal övedzett, kristálytisza vízi tavakat és szökő-kutakat, a virágok és fák levelei arany- és ezüstfényűek, melyek, ha lehullanak, rögtön ujak nőnek helyükbe. Vannak férfiek is nőangyalok, ez utóbbiak a hosszu leeresztett haj s kicsapott inggalléron ismerhetők fel; különben mind a két nem öltözete egyforma, hosszu, bő, fehér ruha. A gyermekek addig nőnek, míg mintegy 20 éves külsőt nyernek; az agok mintegy 40 éves külsőjeik. A kisdedeket a nőangyalok ápolják s tanítják. Iskoláikban metelenül, félkörben ülnek tanítónőjük körül; könyveik is vannak.

A mi számításunk szerint két hónapnál nem idősb gyermekek itt már szeltire futkosnak, a kisdedeket a nőangyalok tanítják járni; egyáltalában mindent sokkal könnyebben tanulnak meg a gyermekek, mint a mi mulandó életünkben. A már nagyobb gyermekek öltönyt kapnak s a keresztetelen gyermekek is eljutnak a mennyekbe, a hol utólagosan keresztelik meg őket egy közös me-

dencében. A többi közt Emma látta egyszer, a mint egy szép nő-angyal ketté vált s úgy tetszett, mintha a férfi-angyalból vált volna ki a nő-angyal. Ha egy férfi- s egy nő-angyal, egy gondolat s egy akarat van, Krisztus urunk egyesíti őket; a „házasság“ szót itt nem használják. Az angyalok mind rang szerint öltözték, öltönytük, mely, ugylátszik, egészen lényükhez tartozik, soha sem vetik le stb. stb. — A csodakóros, elfogult babonás ember az effélékben tán égi nyilatkozványokat lát; míg a higgadt gondolkodó, ha szándékos ámitást nem, a képzelő tehetség kóros kicsapongásait ismeri fel, milyenekkel különösen az orvosnak a különféle testi s lelki bántalmaknál, mint tévengés — (delirium), rajongással (extasis) stb. gyakran van alkalma találkozni.

Mindazon zürzavar daczára, melybe a delejes államrólí tant a babona, csudakór, öncsalódás s a szándékos csalás és ámitás keverte, a dolog lényege maga lélektanilag igen érdekes. Habár a delejes alvók összes jóslata, önszemlélete és csodagyógyítása hitelt legkevésbé sem érdemel, mindamellett a vele felmerülő egyéb tünetény megbízható, előítéletektől ment észlelők közelebbi figyelmére s szorgos, higgadt vizsgálatára méltó. Kétségen kívüli tény az, hogy ily álom-éber állapot létezik, melyben látszólag teljes tudat mellett az öntudat egészen elvesz, annyira, hogy állapotából a lélek legkevésbé emléket sem visz át rendes éberségébe, még egyik rohamából a előbbiekre tisztán emlékszik, a mint ez többé kevésbé az alvajárás — rajongás — és tévengésben is történik, úgy, hogy a lélek mintegy kettőzött alakban nyilatkozik.

A lelki működés ezen kettőzött nyilatkozatairól több író tesz említést. Darwin ismeri egy előkelő szel-lemdus hölgyet, ki minden másodnap elmetulleszülségi rohamokba esett; egy ily roham mindannyiszor majdnem egész nap tartott, s minthogy ilyenkor mindig a mult rohamban felvett eszméket szötte odább, s szabad napjaiban mire sem emlékezett: rokonai azt hitték, hogy kettős lelke van. Mákony (opium) adagolására meggyógyult. Egy dr. Dyce által megfigyelt 16 éves szobalány eleinte minden este felé ellenállhatlanul álmos lett, később beszélt is e közben, de összefüggés nélkül. Elaludván ekként egy este, azt képzelte, hogy a lófuttatáson van, ráült egy konyhaszékre s nagy sebessen nyargalt be azon a szobába. Később a hozzá intézett kérdésekre felébredés nélkül értelmesen felelt. A rohamok később mint gyakoriabbak lettek, s hol este, hol nappal jöttek. Egyszer ily állapotban a család gyermekeit öltöztette fel, másszor a reggelihez rendesen terített, egy izben pedig a templomba ment, hol egész a sirásig megindult a papnak erkölcsi tartalma, három ifju, s kevés-sel az előtt lefejezett gonosztevőt tárgyaló beszédén. Szabad óráiban kérdeztetvén e felől, tagadta templomban voltát, de későbbi rohamaiban emlékezett rá. — Egy más hasonló bajban szenvedő nőnél az volt a különös, hogy rohama multával azon mondat vagy szónál folytatta beszélgetését, melynél a baj épen félben szakítottá,

Torna vára.

rohama alatt pedig a multkori beszédfonalat vette fel; mintha két lelke volna, melyek felváltva alszanak s ébrednek. — Mitchell és Nott, amerikai orvostudor tudósítást adnak egy közép észtehet-ségi elébb mindég egészséges leány esetéről. Ez egyszer ismeretlen okból hirtelen elaludt, álma a szokottnál sokkal tovább tartott, felébredve úgy a tárgyakat, mint a szavakat illető emlékező tehet-sége teljesen elenyészett. Az ABC nél kellett kezdenie, azonban rövid idő alatt örvendetesen haladt előre. Néhány hó mulva új kábulat jött közbe, mely után a két kábulat közti időszakra leg-kevésbé sem, de életének ez előtti szakára tisztán emlékezett. Egy harmadik kábulat után csak az első s második közti időszakra emlékezett; s ez felváltva mentigy vagy két évig, úgy hogy a leány önmagának is idegen lett, míg végre a nyolczadik, egyuttal utolsó roham után visszanyerte emlékező tehetőségét gyermekkorától az első kábulatig, de azontul mire sem emlékezett.

A lélek működése természetes sorozatának ismerete nélkül ezen felhozott adatok megfoghatlanok; azonban a szellem és kedély, tudat s öntudat közti lényeges különbségből indulva ki, mint a léleknek egyéb tünetényei magyarázhatók. A gondolkodás, itélet, beszéd, szóval az egész okoskodás a nagy agy mive-lete, s az agy, aránylagos önállóságá-nál fogva ezen miveleteket az öntudat befolyása nélkül is végezheti (pl. álom, tévengés), ebbeli ki-sebb nagyobb tökélye részint a testi szerve-zet, részint a gyakorlat, nevelés és szokás által feltéte-leztetik. Elte-kintve az agy szövetében s a víz hatásában (hogy rende-sen működ-hessék, kellő mennyiségű s alkatrészü üte-res vizre van szüksége) rejlı feltételektől, azaz öntudat (a gondolkodó „én“), kedély, külérzések s a

közérzet irányadó vagy módosító befolyásának van kitéve, minden, ezek valamelyikétől eredő ösztönzés (impulsus) bizonyos gondolat-sorozatot hoz létre, melynek tartalmát egyrészt ezen ösztönzés, másrészt az agy önálló működése határozza meg. Ébren az öntudat s a külérzések, álomszerű állapotban a kedély s a közérzet az irány-adó; miért is, nem tudván a kedély ez ösztönzést folytonosan újítgatni, mint ezt az öntudat teszi, közérzet pedig a testi szerve-zet különféle állapota szerint változván, az álom közbeni gondolat-menet nem lehet oly következetes, mint ébren, hanem többnyire zilált. Így fogván fel a dolgot, ha a kedélynek különféle izgalmait, az idegrendszer s más szervek egyidejű lehető bántalmait (válto-zott közérzet) s az illető egyéniség szokásait számba vesszük; nem tarthatjuk az álomszerű tünetényeket csodásabbaknak s megfoghatatlanabbaknak a lélek egyéb nyilatkozatainál. Látni való, hogy a kedélyizgalom s a közérzet minőségétől függ, hogy az álmodó alvajáró vagy alvabeszélő, — ezektől s az agy álla-potától (szöveti vagy táplálási bántalmak zavarhatják működési rendjét), továbbá, hogy az illető tévengő-rajongó- delejesalvó vagy ördögövé váljék. A delejes álom (inkább áloméberség) csak az öntudatnak teljes hiánya s a kedélynek az agy feletti korlátlan

uralma alatt fejlődhetik ki; előkészítő oka az ideg vagy más szervi bajok által megmástitott közérzet, a mint hogy leginkább méh- és idegkóros nők, vagy felcsigázott képzelődés által mélyen meghatott kedélyű egyének hajlandók rá. Dr. Brocken József.

Torna vára s a Bebek-nemzetség.

Gömörmegyének keletről végső faluja Hárskut; innen kigyózik ama gyönyörű postaut, mely a Szoroskőn keresztül Tornamegyébe és illetőleg Kassára vezet. Szoroskőre érve, a gyönyörű kilátás, mely nyugatról az alatta fekvő Rozsnyó vidé-kére esik, meglepi az utazót. A tágas, kertalaku kerekded völgyet, melyet a jókarban levő Krasznahorka nevű régi lovagszéklyávr regényesen dí-szít, magas hegyek környezik, messziről feltűnően a Kí-rályhegy név alatt ismeretes havasok s a Kárpát hólepte bércei. Tovább haladva az ut azon pontra ér, melyen az, kopár mészklahegy olda-lába vésetett és melyet sok ölyni vonalban magas kőfal kerít, mit az utas nem kis gyönyörrel szemléli. Innen messziről feltűnik a kassai utvonalon Torna vára; cson-ka, magas falai rémséges jel-vény gyanánt hirdetvén az élőknek a földi lét mulandó-ságát.

A kétezer tősgyökeres magyar lakost felülhaladó Torna nevű derék mezőváros északi-oldalán kupalaku mészkla csucsán emelkedik a hasonnevű vár, melyről a megye is nevét vette. Néze-tem szerint a hely vitézi harcjátékoktól nyerhet egykoron elnevezését s ere-dete a magyarok bejövételé-vel mindenesetre egyidejű. A várnak jelenben még fennálló dűledékei, csonka emeletes laktanyái, körbástyái, ugylát-szik, a XVI—XVII. század-ból, korának fényidejéből va-lók; régibb építésének nyo-mai alig tűnven már fel. A vár magában csekély terje-delmű; de mégis elegendő lehet, hogy a lőpor előtti időben, ostromlólval daczol-hasson s az ököljog korában a vidéknek rémüléseül szol-gálhasson.

A monda szerint, a vár első építője Bebek Simon, mások szerint Bebek Máté volt a 13 században, ki a rege szavai szerint, Gömör-ben, a Krasznahorka alatti téren, pénz találván, azon hét várat, köztök a tornait is emeltette.

Lehetséges, hogy az 1242-ki, a tatárokkal történt szerencsétlen Sajói ütközet után, midőn IV. Béla a vad népek betörésénél jó menedéki szolgáló várak szaporítását megrendelte, a tornait is felállítaták Bebek Máté fia, Fülöp és Detrik. Annyi bizonyos, hogy e korban e család bir-tokolta Gömörnek felső és a Torna körüli vidéket; mert Bebek György, ki 1360—1369-ben főtárnok volt, a Tornához közel fekvő görői templom-ban temetteték el. Ez alapítá 1341. a Pálos szerzetesek számára Gomba-szögen, Szalócz és Pelsőcz közt Gömörben a Sajó balpartján azon zárdát és templomát is, melynek érdekes romjai maiglan is látszanak.

1440-ben pelsőczy Bebek Imre *) uralta Tornát, ki az Erzsébet ki-

*) A Bebek családi név régenten hol Bebek, Bubek, hol Bebekó, Bubekó íraték. Valódi neve azonban Bebek. A krasznahorkai várban maiglan is meglévő eredeti régi ágyukon e felirát olvastam: „Franciscus Bebek de Pelsewitz.“ (Pelsőcz)

rállyné által behívott, s a bányavárosok főkapitányává nevezett Giskra el-len, midőn ez hadait Eperjesnek és a Szepesség nagyobb részének elfogla-lása után már Gömörbe és Tornába is eregette, Perényi Miklós zászlója alatt, többször vívott. 1445-ben, midőn László király az országlást hét kapitányra bízta, a Kassa körüli megyéket Bebek Imre igazgatá s Ulászló idejében Bebekék által a törökök ellen emelt sajó-vámosi és pelsőczy erő-ség-eket, az 1445. országgyűlés világos határozata folytán (mely a polgári háboru alatt emeltetett többi várak lerontását megrendel) is megtartá. Be-bek Imre 1448. okt. 19. a törökök elleni híres ütközetben a Rigómezőn elesvén: a husszita hadak, „a cseh testvérek,“ mint magukat nevezték, kik Felső-Magyarországban folyvást zsarnokoskodtak, elfoglalták Tornát és Szep-siben, főerősségükben magukat megfészkeltek; honnan őket azonban Hunyady János, kinek küldötte Székely Tamás előbb 1449. sep. 5. Kassa mellett csatát vesztett, 1451-ben, daczára annak, hogy 1450-ben Losonczi vivásánál pelsőczy Bebek István (hol ennek egy ágyugolyó halált hozott) árulása folytán ku-darczot vallott, elűzé s a kor-mányzó által elfoglalt erő-ségekbe magyar őrséget szá-líttatott.

II. Ulászló alatt, Bebek János bírta Tornát, ki az 1498. országgyűlés 20 t. cz. szerint azon decretalis családok közé soroztatott, melyek az ország védelmére jobba-gyaik arányában zászlóalja-ikat szervezni tartoztak. Egy ily zászlóalj az 1492. 20. t. cz. szerint kétszáz nehéz és kétszáz könnyű lovasból állott. A huszár ez időben pajazzsal, lándsával, mellvas-sal és sisakkal volt felszerelve.

Bebek János első fia Imre, mint székesfehérvári prépost, részt vett az 1526. szerencsétlen mohácsi ütkö-zetben, a második, Ferencz pedig a részt megelőző za-varteljes időben Tornáról, mint annyi más főurak, zak-latólag hatott a védtelen vi-dékre. Maga B. János, ki K-Horkán székelt, úgy lát-szik, személyesen nem vón részt az ütközetben, habár már sept. 16-án jelen volt Miskolczon azon gyűlésen, melyet Várday Pál, egri püs-pök, az ország ótalma iránti tanácskozás végett összehitt s melyen Heves, Gömör, Bor-sod, Torna és Abauj választott nemesei részt vettek.

Midőn később Zápolya János és Ferdinánd közt a királyi trón birtoklása iránt versengés támadt, Bebek Fe-rencz és Imre eleinte Ferdi-nánd részére hajoltak; sőt Ferencz 1528. az abaujme-gyei szinai ütközetben mint hadnagy Katziáner és Thurn mellett Zápolya ellen har-czolt s Kassát is Herber-stein Ruperttel egyesülvén bevéte.

Bebek Imre, ki később római kat. hitét elhagyván, megnősült, Izabella királyné párthive levén, 1540-ben Erdélyben tartózkodék; s 1541. febr. 1. Buda átadása iránt a királyné nevében Ferdinánddal értekezett.

Bebek Ferencz fia György, ki gömörmegyei főispán s harcz- és kaland-vágyairól ismeretes férfiú volt, 1554. évben a füleki várat a törököknek átadni kényszerülvén, oligarchiai féltelenségeit és hatalmaskodásait annyira űzte, hogy az 1556. országgyűlés által atyjával, Bebek Ferenczcel együtt, szá-műzetett s ellenük Ferdinánd hadnagyi, Dietrich Marcell és Puchhaim Farkas 5000 labanczsal és 600 nehéz lovasal indították; kik Tornát, rövid vivás után bevévén s táborukkal Krasznahorka alá, Forgách Simon hadvezérral egyetemben indulván, itt sept. 6-kán Bebek magyar-török hadai által any-nyira megverettek, hogy futamodás közben összes táboroszerűktől megfosz-tattak. Magócsy Gáspár, Ferdinánd párthive s Bereg megye főispánja

Képek a hazai népeletről: XXI. Meszelőkötő özígányók. Ujházy F. vázlata után Jankó J.

azonban Kassát a király részére megtartván, önként kivonult Tornáról, hová Bebek egyelőre vegyes török őrséget szállította. Később B. György ismét Ferdinándhoz pártolt s a törökök 1558. okt. 13. Kazánál a Sajó balpartján érzékenyen megverte; miért Haszán füleki bég haragját magára voná.

E közben a két Bebek mind itt, mind Erdélyben még inkább kezdék félelmes szerepüket játszani, míg 1558. sept. 1. Bebek Ferencz éjszaka Gyulafehérváron Balassa Menyhért és ennek czimborái Daczó Tamás és Perusics Gáspár által meggyilkoltatott, holt teste a kapura függesztetvén; György pedig 1562. Gümörben a Balog vár melletti erdőszélen árulás folytán az ő ellensége Haszán füleki bég által elfogatott s Konstantinápolyba küldetett; honnan csak úgy szabadulhatott meg, hogy Zápolya Zsigmond pártjára s a törökökkel összeköttetésbe lépett. E miatt Miksa király Schvendi Lázárt küldte ellene, ki 1567. sereggel Tornamegyében termelt. Tornavárát Magócsy Gáspár rövid ellentállás után elfoglala s innen a tábor Szádvar alá ment, mely Tornától délre, erdők közt egy kiálló hegyre magaslott a melyet Bebek György neje, *Patócsi Zsófia*, a gazdag Patócsi Ferencz, békésgyulai kapitánynek leánya, huzamos ideig hősileg védelmezett. Az ostrom alkalmával Schvendi tüzéparancsnoka, Saliceus Rudolf egy ágyugolyótól csipőjén fölül találtatva, halálosan megsérült s egy más kögymagának a fővezérnek farkas-bundáját a nyaka körül egészen belső dolmányáig lesurolta, őt magát meg nem érintvén. Bebek, Fülekéről indulva, már Rimaszombatnál táborozott török seregeivel, hogy nejét megszabadítsa; de itt érte a hír, hogy Szádvar feladta magát; mire Bebek Fülekre visszatért, Zsófia pedig január 14. Magócsy Gáspár és Panka Péter fedezése alatt Tornára kísértetett, honnan Bajánba költözött. Bebek György még ez évben (1567.) megszűnt élni s benne a Bebek család férfiágának utolsó ivadéka tünt el.

Tornát, hozzá tartozó javaival Magócsy nyerte el; Krasznahorka ellenben Andrassy Péterre szállt, ki Miksa királyért vét és vagyonát feladta. Rudolf és Bocskay István versengése alkalmával, midőn 1604. Felső-Magyarország majd minden vára, ezek közt Szádvar is, Bocskaynak nyitá meg kapuit, Torna birtokosa Magócsy, ki ez időben Regéczet is birtokolta, koronás királyának hódolt s dacolt az ellenével, mely őt koronként érinté.

Magócsy Ferencz, ki az 1604. 3. t. cz. szerint Felső-Magyarország főkapitányává neveztetett s kinek neje Dersffy Orsolya volt, 1612. elhunyt, a várat, mely királyi jószág lón, Bethlen hadai elfoglalták; de az 1622. január 6-ki bécsi békekötés folytán Torna más felső-magyarországi várakkal egyetemben II. Ferdinándnak adatott át. Rákóczy György harcziars korszakában 1652. évben az egri törökök foglalták el Tornát, Kassa környékét elpusztítván; mely alkalommal foglyaikért harmadfél százezer forintot csikartak ki váltásdíjjal.

Nem kevésbé szenvedett Torna 1672-ben, midőn Spankau, kassai főkapitány a Tiszánál Rákóczy hadai elől visszavonul s Szuhay és Szepessy kurucz vezérek Kassát fenyegették, míg végre Kende és Szepessy hadait Kopp, Barkóczy és Eszterházy visszaverték, Spankau a vallási ügy mellett küzdő bujdosókat Győrknél Abaujmegyében okt. 26. megverte és elszélesztette. Torna és Szádvar ugyan folyvást német őrséget tartottak kebelükben, de ezek 1675. júliushónapban a Kassa körül ismételve megjelent kuruczokhoz azért állottak, mert zsoldjuk késett. E miatt Barkóczy István új erővel intézett támadást ellenük s a felkeltek közül Böszörménynél háromezeret megsebesítvén, egy Forgácsot Kassára foglyul vitt s Tornát hatalmába keríté. . . . A kuruczok vezére, Teleky Mihály, 1679. nyarán szerencsi táborából ujalog támadólag lépvén föl, Tornát lengyel segédhaddal és erdélyiekkel körülvette s rövid ellentállás után levette; hasonlóképp megadván magát Putnok és Szendrő is, Onodot siker nélkül vívón. 1670-ki tavaszon Leopold kassai parancsnoka *Lesslie* válogatott hadat vitt Torna alá, s azt nagy tüzzel ostromlta. A várat bevette ugyan, de a jelentéktelenség nélküli hely a Bádeni ezred tetemes részének s *Helmsdaedt* ezredes életébe került. Innen *Lesslie* Dévény alá sietett, melyet a Tököli és Leopold közt ingadozó Balassa Imre védelmezte s azt Strassaldo segítségével hasonlóképp bevete.

1683. év nyarán Torna ismét érzékeny csapást szenvedé Ibrahim basa török csapatától, melyek Tököli seregeivel egyesülve aug. 13. Kassát bevétek s az őrséget lefegyverezték. A város Fajgel Péter gondjaira bízott; Tököli Ibrahim kegyét 30,000 tallérral fizetvén meg. Ez alkalommal Torna ismét Tököli seregének adta meg magát, ugy Szádvar és Regécz is.

Ez évben (1683.) azonban az oszmanok Bécs és Párkányánál a leopoldiaktól teljesen megveretvén, a Tököli-párt szerencse-csillaga letűnni kezdte.

Ez évnek (1683.) késő őszen vonult e völgyön át Sobiesky lengyel csapatával Bécs felől hazájába menve; s nemcsak a Tökölinek hódolt lakosoktól, de császári erelmű városoktól is ellenséges indulattal fogadtattott. Ez kitzszik azon leveléből, melyet Sobieski Sárosmegyéből dec. 6. Mária Casimirának következőleg írt: „Az első pillanattól fogva, melyben Felső-Magyarország földjére léptem, Szádvarról kezdve ideig, nyomról nyomra ellenségeskedéssel találkoztam. Minden faluból, minden bokorból reánk lönek; nemések, pörök, katonák, megannyian üzőbe vesznek bennünket, mintha csak farkasok volnánk.” (Szalay.)

1685-ben Leopold, Schultzs és Caprara tábornagyokat Felső-Magyarországba küldte hatalmas sereggel; Schultzs Krasznahorkát bevévén, Kassa felé indult. Ekkor Tököli a nagyváradi basától (kihez segítséget kért ment), elfogattatván s Drinápolyba küldetvén: Kassával együtt Torna várá is megadta magát, melyet most Schultzs, Leopold parancsára, hogy a pár-

toskodóknak többé jmenhelyül ne szolgálhasson, elrontata, s azóta többé fel sem épült. Dűledezett falai, mik az utolsó Rákóczynak (II. Ferencz) 1704—1711-ki hadjáratának már csak néma szemléltői valának, s miken itt-ott a rájok irányzott ágyulvédek romboló jelei maiglan is meglátszanak, szomoruan hirdetik az egykori zajt.

A tornai uradalom jelenben az erdőmád Keglevich gróf nemzetségi birtokában van; melyre az a Magócsy család kihalta után szállott . . . . .

Egy szép nyári est alkonyán merengve szemlélém a vár magas fokáról az alatta elterülő gyönyörű vidéket. Keletről a kékes ködben eltűnő távolban látszik a Regéczi vár; nyugatról pedig azon bérce, melyen a híres Szádvar az idő vaskarjától lenyomva — porlik.

Lehoczky Tivadár.

Képek a hazai népeletről.

XXI. Meszelőkötő cigánygyűlés.

Igen gyakori s elterjedt kereseti ág a cigány nép között a meszelőkötés. Meszelőkötő cigányasszonyok majd minden faluban, vidéki városban, sőt Pesten is számosan találhatók. Minden tudományuk abban áll, hogy disznó-serteszalakat csipetenként kőczmadzag közé, s e fonatot azután karó vagy fanyél végére csavartatván meg szurokkal bepamacsolják. Képünkön az egyik alak a fonás módját mutatja, a másik pedig már a kész meszelőt viszi vásárra. Ezen asszonyok egyéb foglalatossága még az is, hogy, kőczből madzagot csinálnak, mit azután csakugy gondolom szerint őlszámra árulnak.

Természettani katekismus.

(Vége.)

68) Említs néhány nevezetesebb fagykeveréket!

1. Salétrom vizben felolvasztva a folyadék hőmérsékletét 8° szállítja le.
2. Borhűtésre és fagyalkészítésre alkalmas a következő:

Víz	10 rész
Salétrom	6 „
Szalamisó	6 „
Jegedett glaubersó	4½ „
3. Olcsó keverék jégkészítésre nyáron:	
Jegedett glaubersó	4 rész
Kénsav (vitriol)	3 „
4. Igen hideg:	
Hó	3 rész
Felersztett kénsav	2 „
5. Fagyponton alól 15° hideget okoz:	
Hó	2 rész
Tengeri só	1 „

69) Miért meleg az élő emberi test? Mert a körülötte élénye által a gyertya lángjához hasonló módon émszétetik, azaz lassan ég. A tüdőben élényenl összekévert vér ugyanis az erek- és hajszálcsövekben fogva a test mindenik részébe eljut, s e közben szénény és köneny tartalma az élényvel vegyileg egyesül, vele szénasavat és vízpárákat képezvén, melyek tehát az állati élet körében folytonosan képződnek.

70) Miért nem ég el egészen az állati test, mint egy szál gyertya? Tényleg valóságos elég. Mindenik izom, ideg, csont, általában a test mindenik szerve s része a gyertya módjára megémszétetik. Azonban az elégett részek az edeleből újból folyvást helyreállítottnak, ugy hogy, Johnson szerint, egy hónapnyi időköz alatt a test állománya egészen megújul.

71) Ha az ember táplálékot nem vesz magához, melyik része támadtatik meg legelőbb? Kövérsége; ezzel egyesül legelőbb is az élény, mint felesleges és legéghetőbb részzel; aztán következnek az izmok, majd az agyvelő (onnan a fejtájás s örülés). Végre meghal az ember mint egy kiégett lámpa világa.

Az éhezés figyelmezteti az embert, hogy a hajszálcsövekben történő égés friss táplálékra vár.

72) Miért hasznos a koplalás legtöbb betegségekben? Mert legtöbb betegség oka a vérben gyökerezik, s ha ez újabb táplálékot az edeleből nem nyer, a körülötte élénye lassanként a vérben lévő kóranyaggal is egyesül, és lerontja azt.

73) Miért melegsünk fel futásközben? Mert ilyenkor több levegőt s azzal együtt több élényt szívunk be, mivel gyorsabban lélelünk. A gyorsított léleketvétel okoz éhséget nehéz munka, éneklés, hangos beszéd után is.

74) Miért éhezünk kevésbbé éjente? Mert alvás közben lassabban lélelünk, s ezért kevesebb élény jut tudónkba, mint nappal. Ez okból kell éjszaka melegebb takaró, mint a nap óráiban.

75) Miért káros az egészségre, hogy ha a test hőmérséklete a természetes szabályszerű-magassági foknál alább szállítottatik? Mert az által a vérforgás sulyegesen zavartatott meg. Ilyenkor, ugyais, a hideg a test külső felületé-

ről erőszakosan elűzi a vért, s hajtja a belső szervekre, melyekben a túlságos vérmennyiség nyomást idéz elő.

76) Miért kell hidegben több, melegben kevesebb táplálék? Mert az emberi test belső hőmérséklete minden időben egyenlő fokon (37°) áll. Hidegben a külső körlég tetemesen hűti a testet, annál fogva ezen hőfok előállítására több égő anyag (edelel) szükségeltetik, melegben ellenkező okból: éppen azon módra, miszerint erősebb fagyban több fa kell kemenczénkbe, hogy szobánk melegen maradjon, mint enyhe időben. Télen a légkör is szűkebb, annál fogva a nagyobb mértékben behellett élény inkább ösztönöz az evésre, mint nyáron.

77) Miért tudósítása szerint (L. Tierchemie) a mezitelen járó indus, s a roppant hidegben vadászó és halászó szamojéd, naponkint 10 font halat (vagy másféle húst), ezen kívül egy tucsat fagygyúgyvertat, fogyaszt el s még reá nagy mértékben issza a pálinkát és a halzsírát. Ezzel mi is egy volnánk ha köztök laktunk.

A forró égővi lakosok ellenben leginkább növényi edelelekkel (rizs, gyümölcs stb.) táplálkoznak, mint a melyek a vért bő mennyiségben látják el vízzel, s ez által a testet hűs állapotban tartani igyekeznek.

78) Miért képes sok állat, alvásból kihuzni a telet, a nélkül, hogy valami táplálékot venne magához? Azért, mert ez időszak alatt igen lassan lélelzik, minőlfogva vérkeringése is igen halk, testi melegsége is alacsony foku. A be-lélelített élénynek azonban mégis kell némi táplálék, s ez a test fölőlegéből, a kövérségből telik ki. Ez oknál fogva, a telet alvásában töltő állatok észre-rendesen meghízának, s tavasszal soványan kerülnek elő. Mint ezt a medvé-nél, légnyl stb. tapasztalhatni.

79) Miért hideg némely élő állat (p. hal, kígyó, béka) teste? Mert igen lassan szedi a léleketet, s a kevés mennyiségű élény, az égést oly gyengén eszközi a testben, hogy ott érkeink által is észrevehető meleg nem fejlődhetik ki.

80) Miért hideg az emberi holttest? Mert a lélekezés megszűntével az élény nem keveredik össze a tüdőben a vérral, s annál fogva a hajszálcsövekben az égés megszűnik. Itt már egy másnemű égés kezd meg lassu de biztos működését, t. i. a rothadás, midőn az életműves test alkatrészei egymástól elválnak s új vegyületeket képeznek; minők a víz (innen a nedvesség a rothadás helyén), különleg (kellemetlen szagával árulja el magát), szén-sav könnvilág (hydrogenium phosphoratum, légnemű test, mely olykor magától is lángra gyul s lédérez képeben izzesíti a tudatlanokat), végre a mi a rothadás színhelyén marad, a televény. A férgek az élettelen test eltakarításában segítnek, a rothadás munkáját kevesbitik és végbemenni siettetik, s ez által a sok ártalmas és könnyen ragályt előidézhető gázok megszaporodásának elejét veszik. Tehát valóságos áldásai a gondviselésnek.

Utójegezet. A munkácska folyamán előforduló hőmérsékleti számok Celsiusus hőmérője szerint veendő. A hőmérők ismeretét feltételeztem nyájias olvasóimról, miután azokról a Vas. Ujs. is már régebben értekezett. Szeremlei Samu.

Verőcze és vidéke. *)

(Nógrádmegyében.)

Nógrádmegyének kékkői járásában fekszik Verőcze; fekvése, és vidéke oly gyönyörű, hogy ahhoz hasonlót nem csak kedves hazánkban, hanem a külföldnek legregényesebb helyein is ritkán találhatni. Itt a természet pazarul hinté el kellemeit, annyira: hogy csak kevés művelés mellett a legkellemetesebb sétányokkal jutalmazná az ápoló kezek fáradozásait; de fájdalom, mind ekkoráig nem találkozott, ki azt figyelemre méltatta volna, ámbár ez előtt a váczai püspökséghez tartozván, földesurai a határában létező Migazzi-féle kéjlakot gyakrabban meglátogatták. **)

Világérésünk főfolyama, a szőke Duna, mely a hajdan híres Visegrád váránál két ágra szakadván, a nagyszerű Szent-Endrei szigetet képezi — kelet s délfelé Verőczének tövét mosva — föl-séges nagyszerűségében a szomszéd Vácváros felé folyván, a rajta utazóknak elragadó látványt nyújt; ugyanis: délnyugat felé Visegrád romjai, nyugatnak Nagy-Maros, s ezt körülövező magas hegylánc, Kis-Maros — északról a hutai erdő, északkeletnek a szendén emelkedő dombon Verőcze, s azt keresztül hasító vas-utvonat, majd hegy, majd gyönyörű lapály által felváltva, akaratlanul is lekötő a szemlélő figyelmét.

Ilyen Verőczé vidéke. Maga a helység, melynek mintegy kö-zéptáján a legmagasabb helyen áll a kath. templom, melyet 1736 évben, akkori váczai püspök gr. Althán Károly építtetett. Ez akkor a népességhez képest talán elég nagy volt, de most annyira szűk,

*) Ehhez hasonló táj és népiemertéseket más helyről is szivesen vesztünk. Szerk.

**) A Migazzi-kastély rajzát s leírását lásd V. U. 1861. 47. számában.

hogy nevezetesebb ünnepek alkalmával, a hivek nagyobb része kénytelen a falakon kívül foglalni helyet. Keleti oldalán van a paplak 1770 óta, nyugati részén pedig az iskolaház, mely elég nagy épület ugyan, de nem legjobb állapotban tartatik, s a szegény tanító, ki egyszersmind orgonista, és éneklő, kénytelen téglalakk kipadót szobákban kinlódni. — Amint érintém, templomunk a legmagasabb helyen létező, innen a kilátás fölülmulja még az imént jegyzett szépségeket is. Észak s nyugat felé erdő és szőlőhegyek, ez-k oldalán a romjaiban is büszke Visegrád; kelet, s délfelé a gyönyörű síkság, a két ágra szakadt Duna, jobbra N.-Maros mezőváros, átellenben a két Dunán tul Bogdány népes község, a szigeten Kis-Oroszi, Tótfalu, Pócs Megyer, Monostor, a Dunán innen Vác, Kis-Hartyán, Rátót, Szód, a csörgő és csekei szőlők, sőt még a szadai templom is szabad szemmel láthatók, csak a híres Vértes, Nagyszál, s több nagyobb hegy fogják el e szép vidék továbbra terjedhető láthatását.

Verőcze régiségéről, oklevelek hiányában csak annyit monhatni, hogy több század óta létezhet; jogot adván ezen állításra a vidék szépsége, s kényelmes helyzete; egyébiránt az ugynevezett lózi völgy déli oldalán létező régti cseres erdőrészen, több év előtt még elagott szőlőtöket is lehetett találni, melyek oda utalnak, hogy itt szőlő létezett, s nem máshova, mint Verőczéhez tartozhatott. Igaz, hogy Verőczétől mintegy 2000 lépésnyi távolban, a hegyek közt létező „magyar kut“ oldalában nagyon régi épületek romjai találhatók; a mely helyet mai napig is „puszta templomnak“ neveznek — s a köznép oly hiedelemben van, hogy itt minden évben egyszer harangok kongását hallani — de ez nem egyéb puszta képzelődésnél; annyi valószínű, hogy ezen helyre — hol hajdan nagy erdőség volt — vonták magukat a tatárok dúlása elől megfutamodott verőczeiek, mely vesztéglés ideje alatt rögtönözhettek egy imaházat s néhány lakot, melynek alapjai mai napig láthatók.

Hogy a 16. században már fennállott Verőcze, bizonyos, mert hazánk történetirója Istvánffy Miklós megemlíti, hogy „Veruczia“ mellett 1597-ben a törökökkel megütköztek a magyarok, közel néhány század előtt már fennállott, miután a Duna mentében Vác felé egy hajdani köhidnak maradványai nemcsak ezen, de a tulsó részen is tisztán láthatók, sőt nevezetes apály alkalmával az alapok a Duna medrében is fellelhetők; ezen hidat a hagyomány római műnek állítja, következőképp e kedves helyen már a rómaiak idejében is falu, vagy város létezhetett; — találtak különben cseh-féle építési pinczék, s föld-üregék, melyekre csak a véletlen vezette mostani tulajdonosaik elődjét; nevezetesen: bizonyos Veres József udvarának közepén véletlenül egy lyukra találtak, melybe köveket, később lámpást bocsátottak le, s ugy találtak, hogy ott igen nagy pinczének kell lenni, hosszu s fáradságos kutatások után sikerült egy oldallyukat felfedeztetni, melynek eleje kövekkel volt berakva, ezeknek kiszedetése után egy □ alaku odut láttak 2½' kiterjedésben. Sok biztatás után találkoztak valaki a ki lámpást tolvá maga előtt, bele mászott, s mintegy 6 ölnyi mélységben egy borzasztó üreget talált, hova a lámpást bebocsátva, az üreget kövekből rakottnak találta — ez után lajtorja segítségével bele mentek, s körül nézték; egy nagyszerű pincze volt az; a rendes garádicsok közel az üreg mellett szintén felfedeztetvén, az eleje kibontatott, s most helységünkben a legnagyobb, s legjobb pinczék egyike; 48 garádics vezet bele; belső világossága 4 ölnél magasabb, hasonlít egy kisebb szerű templomhoz. — Ugy okoskodnak az emberek, hogy ezen nagy pinczében háborus időben többen lakhattak, a rendes garádicsokat berakván, azon mellék üreget jártak ki, viz és élelmiszerek beszerzése végett; — annyi bizonyos, hogy ok nélkül azon melléküreg nem készült, következőképp valószínű, hogy abban emberek tartózkodhattak. Továbbá bizonyos Kristóf András háza alatti pinczéből egy földalatti üreget át lehetett jutni a tulsó sorra, s átellenében Vác nevezetű lakos udvarában szintén borzasztó mély pincze van, hihető, hogy azon alag-uton járhattak ebbe.

Mindezek oda mutatnak, hogy Verőcze régi telep, s hogy háborgós időkben sokat szenvedett; azt azonban mikép neveztetett, s mily változásokon ment keresztül — okmányok hiányában meghatározni nem lehet.

A mostani Verőcze népes élénk helység; van vasuti állomás, Dunája, vannak jó földjei, rétjei, jó bortermő szőlői, elégsé-

ges erdője, vannak jóféle épületkövei, szóval: van mindene, a mi az élet fenntartására kívánatik, van elégséges fuvarozása a szeke-res gazdáknak, s a napszámos folytonosan kap foglalkozást; s mind ezen kedvező körülmények mellett ámbár nem épen szegények a lakosok, de bizony gazdagoknak sem lehet mondani; annyi igaz, hogy igen jól élnek, és tisztességesen ruházkodnak, főleg a nőnem sokat tart a tiszta, sőt még a czíra ruházatra is.

Az 1860. évi összeírás szerint Verőczt 1560 lélek lakja, t. i. 1018 róm. kath. és 541 református vallású; zsidó egy család volt.

A reformátusoknak is van külön egyházuk, papjuk, s rektorjuk, ezek mindnyájan törzsökös magyar eredetűek, míg a római katolikusok egy része német eredetű; ámbár mindnyájan tökéletesen beszélnek magyarul, az egyházban mindemellett újabb időkben, minden harmadik héten német nyelven tartatott az istenszolgálat. Egyébíránt közhelyeken, sőt a német eredetűek tulajdon házuknál is csak magyarul beszélnek, főleg a fiatalok egészen mellőzi a német nyelvet. Öltözetükre nézve a férfiak egyformán magyarosan járnak, köznapiokon ugyan többnyire vászongatyát, de ünnepnapokon kék vagy fekete posztó-ruhát viselnek; nők általában divatszerű karton-ruhákat hordanak, ünnep- és vasárnapokon nem ritkán színes vagy fekete selyemben is látni őket. Mindakét nembeliek közt sok deli természetű s különösen sok erős alkutu férfiú, és csinos képű némbel találkozik. Újabb idők óta közmulatságaikat együtt tartják; ritka ünnep mulik el táncmulatság nélkül; a Verőczihez 1/4 órányi távolságra gimpli csárdában szeretnek leginkább mulatni, és ha cigányt nem kerithetnek, egy áldott kintorna bájoló zenéjénél is eljárják a csárdást, vagy németet, a mint jó.

Verőczt számos kézműves is lakja, kik közül többen a helybeli és körvidéki megrendeléseken kívül Pestre is szállítanak kész munkákat, különben ha nincs elégséges munkájuk, szőlőműveléssel foglalkoznak.

Verőcze határának kiterjedése tesz 3537 kat. holdat, szántó-földje összesen 796 kat. hold, rétje 305 hold, legelője leginkább erdőben van; erdeje 1626 kat. hold — ez leginkább cser- és tölgy-fákból áll, és csak kisebb része bükkös. — Régi szokás szerint a lakosság most is vágja az őlfát, mely egészen az uradalmat illeti, fáradsága és illetménye fejében csupán a 4" alóli gallyakat kapja. Tagosítás a lakosság be nem egyezése miatt nem történt, minélfogva egy-egy gazdának 25—30 db. földcsékeje vagy réte van, de azért nem óhajtják a tagosítást, mivel a verőczi határban nagyon különbözik a föld tulajdonsága, és így attól tartanak, hogy egyiknek igen jó, másiknak pedig nagyon rossz helyen jutna ki osztályrésze, azért tanácsosabbnak gondolják, ha a régieben megmaradhatnak; a ki ellenkezőre akarja őket kapacitálni, az nem jó barátjuk... pedig előbb-utóbb mégis meg kell neki történni, a midőn kénytelenek lesznek átlátni, hogy a tagosítás által nem vesztekke semmit, hanem bizonyosan sokat nyertek.

A szántóföldek most két vetőre vannak osztva, úgy, hogy egy évben tavaszi, másikban őszi vetés alá — és így ugar nélkül folytonosan használják; mindamellett csak kevéssé is trágyázva kielégítő termést hoznak, kivéve a magasabb hegyeken lévő ugynevezett „társai földeket“, melyek záporosok alkalmával sokat szenvednek, és távolságuk miatt csak nagy fáradsággal javíthatók.

A rétek többnyire kétszer kaszálhatók, és igen jóféle takarmányt nyújtanak, de a hegyekből leomló sebes esők ártjától gyakran elborítottanak, nem ritkán akkor éri a veszély, midőn a fű megrende fekszik — azért nagyon kell nekik a kaszási időt megválasztani.

(Vége következik.)

Levelék a londoni kiállításról.

XIII.

London, június 10-én.

Kétségkívül érdekesebb lesz olvasóira nézve a világ legnagyobb tekintélyű lapjának a „Timesnek“ véleménye a magyar osztályról, mint az enyim; annál inkább, miután a „Times“ csak dicséretet tud arról mondani, míg az én szálkakereső patriotizmusom egyben másban megakadt. Halljuk tehát az öregot:

„Három nagy lobogó, vörös, fehér és zöld, a látogató figyelmét egy mellékosztályra vonja, melynek bejáratánál Magyarország címere tűn szemébe. Alig foglalják el harminczad részét az Ausztria számára kiharított résznek — óriási aránytalanság, mely által Magyarország pária gyanánt

áll a világ színe előtt. Ez osztályt inkább Magyarországnak a bécsi centralisatió elleni tiltakozás kifejezésének, mint a magyar gaztárság sajátképi kiállításának nézhetnénk az ember. E tiltakozás még erősebben nyilatkozik Erdély, Horvátország, Tórorság és Velence részéről. Meggyőződhetünk erről, ha csak egy pillantást vetünk az osztrák katalógusra. Velenceből néhány szegényes selyem-mustra, Fiuméből egy csipet gőzalmi liszt, Horvát- és Tórországból egy-két kőszénrög és érczdarab — ez mind, mi ez akaratos országokból látunk jut az „exhibition.“ Nyoma sincs itt Velence izlésgazdag bőr-üveg- és érczműveinek. A mi ebből látható volt, mind ott pompázott az olasz korona alatt. Erdély dús aknáiból nyoma sem került hozzánk az ásványoknak, számos nyájaiból és csordáiból — semmi. Hol maradtak a szász szorgalom terményei, az oláh csipkeszővés ügyességének mutatványai? Tót- és Horvátország bora, pálinkája, szövetei és cserépgyártmányai, Egyiptomot és Görögországot ellátó épületfája alig vannak képviselve. Magyarország eleinte egészen távol akart maradni a kiállítástól, hanem a gyakorlati oppositio igazi szellemével, melyről ez ország annyiszor tett bizonyítást, belátta, hogy a távollevés csak a tehetlenségnek volna jele s hogy derekabb dolog, legyőzni az akadályokat és megbirkózni a viszontagságokkal. — Hála a részesei kitartásának, az épületben még is van magyar kiállítás, és teljes mértékben érdemi meg azon figyelmet, melyben a közönség részesíti; systematic rendezett gyűjteményből áll ez a nyers terményeknek, statisticus jegyzetekkel és photographiai képekkel. E terményösszeg, sajátképi magva a magyar kiállításnak. A gyűjtemény rendezője Mr. Vincent Jankó, kit az előbbi országgyűlés bizottmányi titkárnak nevezett ki, mindaddig nem tájított, míg teljes önállóságát ki nem vitta e gyűjteménynek. Számos meddő értekezés után az osztrák kormány engedett szivósgából s végre leereszkedett, Jankó urnak 300 □ lábat kimutathatni: E tér, (ha két ennyi volna, sem lenne elég,) mégis el lón fogadva. Még néhány további tárgyalás és huzavona után a szomszédos kis osztály is hozzá csatoltatott még a magyar osztályhoz s még ezen fölül több rendbeli daczoskodások és centralisticus böleskedések után, végre a magyar czimer és a magyar színek is engedelmet kaptak rá, hogy a magyar osztályt díszíthessék. — Mi a nézőt mindenek előtt vonzza, azon fénykép-gyűjtemény, mely a magyarországi vidékek különféle népviseleteit ábrázolja, s a mi a választól is több érdeket költ bennünk, az arczok kifejezése az; mert kevés ország van, hol alsóbb osztályokban, tartás, alak és kifejezés tekintetében annyi férfiaság és függetlenség nyilatkoznék. Az említett mellékosztályban legnagyobb számát látjuk a terményeknek, melyek éles elmével vannak elrendezve s szűk térben. Ama maroknyi tisztabuza, rozs, árpa és zab stb., mely üvegborítója alatt oly igénytelenül hever, évenkénti 20 millió quart gabnát képvisel; az a tiz- vagy tizenöt dohánylevél, melyek az üvegedény alá vannak ragasztva vagy a falon függenek, évenkénti 2 millió máza dohánylevélről szól; ama két, borral töltött üveges évenkénti 300 millió gallon próbája, melyet Magyarország termel; az a két kis, hüvelyknyi fadarabka 4000 angol □ mf. erdőségéből került stb. stb. Végül következnek a herendi porcellángyár productumai; első látásra csaknem valamennyi darabját megvettük a herendi gyárnak, mi nemcsak a mesés olcsóság következtében, hanem kiváltkép a porcellán jelessége, a darabok kitűnő volta, a rajz, alak és színezés izlése által magyarázható meg. A japáni porcellánt még sehol sem látunk oly szerencsésen utánozva, mint itt. — Azt hiszem, ennyi szép szóval beérhetjük, mert a Times ugyancsak fukarkodik ám a dicsérettel.

Gyerünk odább.

(Folytatás következik.)

Dr. Tökés.

Egyveleg.

+ (Legenda Krisztus keresztjéről.) Egy tudós író művei közt olvassuk, hogy a Megváltó keresztje egy csodálatos fából készült, melyet az izraeliták a Golgotha hegyen találtak azon időben, midőn a pusztákoni hosszú vándorlás után az ígért földet elfoglalták.

E fá óriásként tűnt fel társai közül; nagy terjedelme és alakjára nézve hozzá hasonló fát egész Judeában nem találtak.

Több ízben le akarták már e fát vágni: legelőször az alapítandó új várososhoz, később pedig Salamon meghagyta az építészeknek, hogy e fát a templom építésénél felhasználják, s még később a zsidók fogsága után, midőn az új templom fölépítéséhez fogtak, megkísértették a fát ledönteni, de minden szerszám eltört és visszapattant kőgéről, míg lassankint meggyőződően erőlködésük hiábavalóságáról, végre a fának „sérthetlen“ melléknevet adtak.

A monda szerint ez az élet fája volt, mely még az első emberpár bűne előtt a paradicsomban diszlett, s miután a bűn a világra jött és az egész mindenséget megrázkodtatta, iszonyu zivatar támadt, mely az első emberek által megfertőztetett paradicsomkertet elpusztította, s az élet fája, villámot lesújtva, a mélységbe zuhant, melyet a felhőszakadás ázott a földben.

Több mint 2000 éven át minden ár magával ragadta e fát, míg végre elérkezett a vizözön, mely mindent egyenlővé tett a földön, s lepadása után az élet fáját a Golgotha tetején hagyta, hol az gyökeret vert.

Ez volt sorsa amaz öreg, fekete törzsnek, melyet már igen régi idők óta senkinek érintett meg, míg végre egy ifjú munkás, urától a szent kereszt elkészítése végett kiküldetvén, a csodálatos fát — a mondat nem ismerve — fejszéje alá kismelte s oly könnyen levágta, mintha rózsabokor lett volna.

Vasárnapi Ujság 25-ik számához 1862.

TÁRHÁZ.

A tüdővész új gyógmódjáról. *)

Szeged, jun. 10.

Tisztelt szerkesztő ur! Igen megtisztelve érzem magamat, a „Vasárnapi Ujság“ 23-dik számában, az „Egyveleg“ rovatban olvasván, hogy nemcsak a tüdővész új gyógmódját behelész által, közli, hanem egyszerű-mind e téren saját működését is megemlíti szives volt. — A tárgy annyira érdekes és érdemes a nagy közönséggel közöltetni; becses lapja továbbá annyira kedvelt és terjedt hazánkban, hogy elhatároztam magam, egyelőre gyógyászati szaklapjainkat mellőzve, a „Vasárnapi Ujság“ számára cikket írni, mely ezen új találmányt és alkalmazhatóságát vizsgálja és fejtegeti s melyben egyszerűen találhatók a feleletek azon kérdésjelekre, melyek a 23-dik számban közleményben előfordultak.

Az emberi nem ama kérlelhetlen ellensége, ama félelmes kór, mely áldozatait oly bő mértékben többnyire a viruló korbellekből s ezeknek is javából, legszébb és legeszebbeséből választja: a gümőkór (tuberculosis), mely leginkább a tüdőben szokta fölteni halált árasztó tanóját, és melyet a nép szava annyi borzadalmas név alatt ismer — tüdővész, asztkór, hektika stb. — a lélekző szervek eme fáradhatlan tisztítója, mind mai napig nem talált mesterére, fékezőjére; nem talált annyi tudós bajnok közt egyre is, ki vele sikerrel küzdött volna.

Végre közelebb állunk, mégis a tüdővérvek lehető meggyógyításához egy gépecske feltalálása által, melyet alább bővebben leírnok fogok.

Mióta az orvosok a tisztán észszerű gyógyászat zászlójához esküdtek — a mi ugyan még nem nagy darab idő, — azóta általánosan arra törekedtek — a tüdőbetegségeket illetőleg — gyógmódot találni, mely lehetségessé tenné alkalmas gyógyszereket, úgy kezelni, hogy közvetlen a tüdő beteg részeire hatnának, s a tüdőket sebeit vagy más sérveit oly kép gyógyítani, mint például külső sebek gyógyítatnak. Mert igenis vannak olyan gyógyszereink, melyek a tüdőkre előre kiszámítható módon hatnak, ha a tüdő ágazatainak takhártyájával érintkezésbe jönnek. De épen ez utóbbi föltétel kivételten volt mindaddig.

Tudva van, hogy a lélekzős mütéténél levegő tödul a kitáguló tüdő milliónyi apró légszövecskéibe és hólyagocskáiba. Ha közönséges levegő helyett más légalaku test veszi körül a lélekzőt, úgy ebből ömlik a tüdőbe annyi, a mennyi belefér, de légkörünk minőségétől eltérő légnemek, ha beszívattak, mind többé kevésbé ártalmasak.

De hát nem léteznek-e semmi lég helyett, vagy a levegővel együtt beszívható valami, a tüdőket megbetegedésnél gyógyítólag ható? hiszen vannak légalaku testek, melyektől elméletileg várni lehetne, miszerint gyógyóval bírnának, ha behelhetnének. Ily testek: az élyen, a vizgőz s néhány a melegben illó szilárd test, mint például az iblany. Tettek is annak idejében kísérleteket velők; de az élyent, iblanyt stb. csakhamar tapasztalák, miszerint ezen szerek, föltötte ingerlő természetöknél fogva, behelelve, minden körülmény közt károsan hatnak a lélekző szervekre. A vizgőz azonban, csakugyan sikeresnek mutatta magát idült hurutoknál; de a tüdőket számos szerybeli bajában hatása épen semmi, sőt némely esetben, hősege miatt káros. Ha veszek továbbá oly vízben tökéletesen fölolvadt gyógyszert, melynek közvetlen alkalmazása a tüdőre bizonyosan jótékony hatású volna, ha ily oldatot (természetesen hőség által) gőzzé változtatom, a beteggel behelendő: nagyon tévednék, ha hinném, hogy az olvaszott gyógyszerből arányos mennyiség szivatik tüdejébe. Ez épen nem történik, mert ez esetben csak a vegytanilag tiszta víz (H O) száll föl gőzalakban; a mi benne olvadva volt, az a melegített edény fenekén marad.

Innen kitűnik, hogy a gőznek segédelmével sem vagyunk képesek, gyógyszereinkkel a tüdő belsejébe hatolni.

Hogy ezt mégis elérhessék, tettek még számos más kísérletet; mint például száraz, finom poralakban létező szerekkel, melyeket fölcsaptak, úgy hogy a beteg által beszívandó levegő velők megtelt. De fájdalom, itt is meghazudtolta a kísérlet az elméletet: a fölcsapott porból egy szemecske sem hatolt a tüdőbe, mivel a porszemek már a száj és torokban, nedvesedés s kölcsönös érintkezés következtében, összetapadtak, a gége érzékeny takhártyájára csapódtak, s ezt izgatva, iszonyu köhögést okoztak.

Végére föltaláltatott mégis az oly soká s annyi jeles orvostól hiában keresett mód, mely lehetségessé teszi a tüdő sérveit majdnem egészen külső betegségek módjára, azaz a gyógyszerek közvetlen érintkezése által, meggyógyítani. És vajmi nagy eredmény ez!

Nem lesz ezental az orvos kénytelen, tüdővészben sinlődőnek, szenvedési némiképen csillapítása végett, éveken át, enyhítő szereket beadni, melyeket el nem kerülhetett, habár tudta is róluk, hogy csekély hasznuk mellett a gyomrot rontják s így a táplálódást gátolják. Pedig épen a tüdővészben a rendes rontólódás életkérdés! s csak addig remélhető az ilyen beteg fölülülése, míg gyomra emészteti tud, míg tápszerek által helyre tudja hozni azon nagy veszteségeket, melyeket teste folytonos láz, tulságos izzadás, szüntelen kiköpések stb. következtében szenved.

*) A szerző ur kívánataira közöljük e védelmi cikket, s tartalmának megítélését az értelem olvasóira bizzuk. — Szerk.

Vas. Ujs. 25. sz. — 1862.

Az új gépecske segédelmével már most képes az orvos a köhögést csillapítani, a kiköpést kevesbitni, sőt megszüntetni, tüdővérzeket rögtön elállítani stb., mindezt a nélkül, hogy a gyomor gyógyszerekkel terheltetnék.

Az imént kifejtett haladás a tüdőbetegségek gyógyításában Dr. Sales-Girons, Pierre-fonds-le Bains nevű kénés fürdőben gyakorlati orvosnak, az Oise departementben köszönjük. Idevágó eszméjét követve eleinte behelészre alkalmazott szobát (chambre de respiration) alkotott, melyben kénés víz porrá zuzattott, egy a fürdőhely tulajdonosától föltalált gép által. Ezen készítmény azonban számos hiányokban szenvedett, és mi leg több, nem volt elmozdítható. Ez utóbbi hiányt is csakugyan mellőzte Sales-Girons az által, hogy az előttünk álló gépecskét kigondolta, melyet „Pulvérisateur portatif des liquides medicamenteux-nek“ nevezett el. E gépecske hatása erős légnomáson alapszik. Működése által, a már elébb öntött folyadékból egy hajszálnyú finomságú sugár löveltetik ki, oly erővel, hogy egy előtte álló, leucsa alaku rézlemezbe ütközve, milliónyi apró oseppecskévé zuzatik össze, melyekből sok ezer tesz egy közönséges oseppt; s melyek fellegecske alakban veszik körül az ott ülő beteg arczát, ki belőle, az orvos fölgyógyzata alatt, a szükséges mennyiséget, közönségesen lélekzve, tüdejébe szítja, a nélkül, hogy legkisebb kellemetlenséget érezne; sőt ellenkezőleg, olyak is, a kik közönségesen csak kapkodva tudnak lélekzeni, a folyadékpor beszívásánál szépen mélyen lehelhetnek.

Végül megemlíteni szükségesnek tartom, hogy sem a „Pulvérisateur“ föltalálója, sem magam, ki itt talán mint nagyon is lelkesedett szószólója én ajánlóját tünök föl, nem élünk azon vak hiszében, hogy már ezental minde-tüdőszér, az egyszerű hurutól kezdve egészen le a sorvasztó tüdővészig, biztossággal leend gyógyítható: ezt sem olvasóimmal, sem betegemmel elhitetni nem akarom. Csak a mi haszon ezen új gyógmódból bizonyos, tagadhatatlan és mint más orvosok, mint saját tapasztalásaim által már is bebizonyult: csak azt igyekeztem ezen fejtegetésben az olvasóvat közölni. S merem állítani, hogy, ha van mód, tüdőkórort kigyógyítani, az csak az imént fejtegetett beszívási gyógmód célszerű alkalmazása mellett történhetik.

Dr. Kraus Valmos.

Irodalom és művészet.

+ (A „Statistikai közlemények“) harmadik kötetének 1-ső füzeté most jelent meg, hozván a következő cikkek: A pesti egyetemi nyomda alapjának költségvetése az 1862-ik évre, Dr. Konek Sándortól; A kegyes tanítórend statisztikája, Nagy Mártontól; Magyarország gabonaforgalma az 1861-ik évben, Jellinek Mórtól; Az egyházmegyéi népességi statisztikája dr. Tormay Károlytól; A magyar birodalom népességi mozgalmi, dr. Konek Sándortól; Függelék a pesti egyetem és egyetemi nyomda alapját tárgyzó értekezéshez; végül több apróság.

△ (Dunaiszky „Sámson és Delila“ szobrát), mely a londoni világiállításra küldetett, több műbarát 100 aranyért megvette a Muzeum számára.

+ (A magyar pomologiai album második füzetét) most szinezik, s a jövő héten készen leend. A harmadik füzet július végén jelenik meg; a 4. 5. és 6-ik füzetek pedig sz. Mihálynapra készülnek el.

+ (Röpirat.) Temesvárott e napokban ilyczimű röpirat jelent meg: „A szerbek kívánalmi, tekintve a közös hon érdeke szempontjából.“

○ (A kalocsai „1862. évi árvízkönyv“) jövő július 25-én fog megjelenni.

○ (A „Magyarország szerkesztésé“) Pompéry véglegesen visszalépvén, az államgazdasági cikkeitől ismét békesi Szathmáry Károly vette át.

△ (Az „Ország“ című új lap megindulása) július 1-re volt kitűzve, e határrap azonban Pompéry Jánosnak, mint a lap leendő szerkesztőjének fogságban léte miatt, octoberre lón halasztva.

△ (A Nagy-Károly-féle csillagda műszerei) legközelebb megérkeznek Pestre, s részint az egyetemben, részint az Akademiánál lesznek ideiglenesen letéve.

Egyház és iskola.

+ (Kerületi tanulmányi főigazgatók kinevezése.) Bécsből írják a „P. Hirnök“-nek, hogy a kerületi tanulmányi főigazgatók kinevezése Magyarországra nézve megtörtént, és pedig a püdbabesi kerületbe Pestl Károly, iskolai tanácsos és cz. prépost, a pozsonyiba Barton József, iskolai tanácsos és apát, a győribe Kádás Rudólf, a Szent-István-társulat igazgatója, a nagyváradi Kümmer Henrik Károly, iskolai tanácsos s végre a kassaiba Morovics Márton, a kassai jogakademia igazgatója, vezetett ki, s egy-szersz mindnyájan, valamint Schmidt Szeverin, volt iskolai tanácsos is, királyi tanácsosi cízzel ruháztattak fel.

+ (A zágrábi egyetem felállítása ügyében) e napokban határozattá lón, hogy a jövő tanévben felállítatik a negyedik tanfolyam a zágrábi jogakademiánál, s a történet, bölcsészet és szláv philologia tanszaka szabályoztatik. Az illető tanárok egyelőre a jogakademia tanáraival képeznek egy tanári testületet; a theologia tanárai is felszólítottak, hogy e czélra az illető bizottmánnyal értekezzenek.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (Azon bizottság tagjainak nagy része,) mely a magyar központi gazdasági egyesületet a londoni kiállításon képviselendő, e napokban indult el Londonba. A 21 tagból álló bizottság elnöke gr. Károlyi György, ki egyúttal mint a jury tagja is fog működni.

— (Repedt harangok összeforrasztása.) Hontmegyéből Szuhányból veszünk e felhívást: Bátor vagyok a következő jelentésemet becses lapjába ajánlani. Érttem, azon fölfedezést: összerepedezett harangokat vagy összeforrasztani, hogy azok volt eredeti tiszta hangjokat, ujonnan visszakapják. Ezen nagyfontosságú fölfedezés sikerült Migray János lakatosmesternek, ki egyszermind óra-csináló is, és nagyfalusi lakos Arvamegyében. Ennek bizonyosságul fölhozom, hogy 12 év előtt egyházamat azon szerencsétlenség érte, hogy nyolcz mázsás harangja megrepedt, és pedig fönt a korona alatt vagy 1 1/2 láb szélességben s két helyütt lefelé 4 és 6 hüvelyk hosszúságban. — Ezen harangnak átöntése legalább 400 ftba került volna. Mult évben azonban értesülvén a föntnevezett férfuról, elhatároztuk magunkat, megrepedezett harangunkat összeforrasztás végett neki átadni. Mely határozatunkat május 12-én végbe is vittük, Arvamegyébe szállítván harangunkat, s ime két napi ott tartózkodás után azt szerencsésen s elkészítve vissza is hoztuk. Az egész munkaért fizettünk 40 ftot. Az eképen összeforrasztott harangot jun. 5-én a toronyra feltéve, mindnyájunk örömeire hallottuk sziveinket megható régi szép hangját. Örvendünk, hogy hazánkfiak közt ismét oly tehetség akadt, ki ügyesség által, sok szegény egyházak, oly jó szolgálatot tehet. — Én tehát jó lelkiismerettel ajánlhatom azon férfur, kinek fontos találmányáról s ügyességéről, mind én, mind összes egyházam, tökéletesen meggyőződve vagyunk. — Ambrózy János, ev. lelkész.

⊙ (Az erdélyi gazdasági egyesület) f. hó 2-án tartott választmányi ülésében, Kolozsvárt központi terménykiállítás rendezését határozta el, ezt megelőzőleg azonban vidéki kiállításokat rendezend, melyek megtartására M.-Vásárhely, N.-Enyed, Torda, S. Sz.-György, Décs és Zilah jelöltettek ki.

△ (A Londonban kiállított magyar tárgyak közül) az „Alföld” szerint eddigelé 30 volna kijelölve, melyek a jury által érmeké méltóknak tartatnak.

Közintézetek, egyletek.

+ (Magyar Akadémia.) A m. Akadémia f. hó 16-án tartott ülésében Ormós Zs. tartá székfoglaló beszédét, melynek tárgyát Cornelius Péter, a nagyhirű német festész élete és műveinek megismertetése képezte. Még néhány apróbb tárgy elintézésé után, az osztályülés közülésé alakult, s a társával mult szombaton hazatért Kubinyi Ferencz felolvasta a Henszlmann J. és Ipolyi A. társaságában tett utazásáról szóló jelentést; e tárgyról bővebben önálló kiadványban fog értesíteni a közönséget, ezenkívül pedig az Akadémianak titkos jelentést nyújtanak be buváraink. A jelentésből megértjük, hogy gr. Forgách kancellár utazóinkat ajánló levellél látta el, b. Prokesch-Osten, konstantinápolyi osztrák követhoz, ki igen szívesen fogadta őket. Sok fáradság után sikerült engedélyt eszközölnök arra, hogy a zultáni titkos könyvtárba bejuthassanak. Ezzel a kincstárnokhoz mentek. Itt a titkos könyvtárból előhoztak számukra 9 kötetet. Ezek közül kettő Mátyás királyi könyvtárból való. Az egyik nyomtatott, a másik pergament-codex, s görög és latin nyelven a szent atyák életét tartalmazza. Vörös és violaszín bársonyba kötve, Magyar- és Csehország czimereivel, miniatüre képekkel, Mátyás nevé kezdő betűivel s arabeskek és cifrázatokkal ékítették. Ismételt kérésre bevezették a másik terembe, hol az asztalon 50 könyvet találtak; ezekből 11 Mátyás könyvtárból való, s a szent atyák életét, és Tacitus, Cicero s más klasszikusok műveit tartalmazzák. E könyvek egyikén Mátyás királyi arcképe látható, a mint karszékben olvas. Kérdésközltek a Corvina többi könyveiről is, de nem kaptak semmi feleletet. — A többi a titkos jelentés tárgya lesz. Hazánkfiak kitünő gondot fordítottak a Konstantinápolyban levő magyar sirmeléké iránt is; Tököli és Rákóczy sirjainak rajzait a majd kinyomatandó értesítvényhez fogják csatolni. Rodostoban megnézték a szerencsétlen fejedelem lakát, kápolnáját, misé- és imakönyveit; Mikes K. több hagyományára is ráakadtak. B. Prokesch-Osten régészeti gyűjteményéből érdekes tárgyakat, Szilágyi Dániel, konstantinápolyi könyvkereskedő pedig 50 török könyvet küldött az Akadémia számára. Athénból néhány új hellen művet és a hellen archeologiai társulat kiadványait hozták magukkal, mely az Akademiával cseréviszonyba akar lépni.

△ (A pesti magyar kereskedelmi bank) f. hó 14-én tartotta közgyűlést, mely alkalommal jelentést tettetett az intézet mult évi forgalmáról, mely 41,743,818 ftot tesz. A bank követelési és tartozási összege 4,307,868 ft. 35 krban kiegyenlíti egymást. A bevétel 240,799 ft. 60 kr; kiadás 118,117 ft. 62 kr; így tehát a mult év eredménye 122,591 ft. 98 kr; ebből levonva az adót és egyéb költségeket, osztaléknak marad 48,450 ft. Az elnök Jalics Ferencz indítványára megszavaztatták: a kereskedelmi akadémia évenkénti segélyezésére 400 ft., a magyarországi árvízkarosultak részére 500 ft., a pesti leányárhaváz számára 200 ft., a magyar írói segélyegyletnek (e két utóbbi adomány földterhermentesítési könyvényben) szintén 200 ft. Végül Halbauer, Spitzner, Perger és Ullmann igazgatók újra megválasztattak.

⊙ (A magyar földhitelintézet ügye.) Nehány hét előtt a lapok ismételve oly jelentéseket hoztak, melyeknél fogva azt hittük, hogy a magyar földhitelintézet ügye a lehető legrövidebb idő alatt kedvezőleg fog megoldatni. S ime, most azt írja a „P. Lloyd” bécsi levelezője, hogy az e tárgyra vonatkozó irományok újra kezdik körutójukat, megint visszaküldettek a

pénzügyminiszteriumhoz szuperrevisio végett. Bureaurocraticus körökben — írja a tudósítót — azon érdekeltség, mely Magyarországon e vállalat iránt mutatkozott, szemet szurt s azon aggodalom merült föl, hogy vajjon a hypotheka-bank megadásával nem tesznek-e bennünket szerfölött boldogokká? Talán azon eszme is megfordult agyukban, nem jó lenne-e a hitelintézet engedélyezését cseretárgyképen fenntartani, kárpótlásul a magyar közjogért? Levélző azonban bizalommal hiszi, hogy a pénzügyminiszter nem fogja megsemmisíteni azon egyezményt, mely közte s a Gazdasági Egyesület küldöttsége közt létrejött. Végül megemlítjük, hogy a földhitelbank ügye az „O. D. Post” szerint már eldöntött volt, s a kereskedelmi miniszteriumtól legközelebb a magyar udv. kancelláriához fog áttétetni, mire aztán azonnal következni fog az egylet szervezése. — Mint ezzel rokontárgyu hirt, megemlítjük egy füst alatt, hogy Mercier, belga miniszterelnök, Nothomb Alfons, volt belga igazságügyminiszter és gr. Du Val, gazdag belga földbirtokos, Hajnik Pál kíséretében közelb Aradon jártak, honnan a környékben levő több nagyobb földbirtokot voltak megtekintendők. Ez utazás oka, mint az „Alföld” hallja, az volna, hogy a belga földhitelintézet működési körét Magyarországra is ki akarja terjeszteni.

+ (Díjak l. szállítása a császárfürdőben.) A császárfürdő bérlője az eddigi fürdő-díjakat e hó közepétől kezdve következőleg szállította le: Egy gőzfürdő 80 kr helyett 60 kr, egy kádfürdő az emeletben 40 kr helyett 30 kr, egy kő- vagy törökfürdő a nagy gyögyudvarban 40 kr helyett 30 kr. + (A szeptemberi színház ügyében) f. hó 10-én Ujvidéken közgyűlés tartott, melynek tárgya volt; a színházi statutumok kidolgozása és felsőbb helyre leendő felterjesztése, valamint a most fennálló intézést mikénti fenntartásáról intézkedni. A szeptemberi színházról eddigi jövedelme évenként 15,000, kiadása 20,000 ft; tehát 5,000 ft. évi segélyre volna szüksége, s minthogy a színházi tökélet csonkítani nem akarják, a havi szükségletek fedezésére nemzeti adakozások gyűjtetnek.

— (A bars megyei gazdasági egyesület) folyó 1862 év június 28-án dél előtti 10 órakor Léván, saját teremében — a bányavárosok felé vezetőndő vasút ügyében benyújtott indítvány tárgyalása, valamint az Egyesületet közlő érdeklő más ügyek elintézése végett. — közgyűlést tartand, melyre az egyesület t. cz. tagjai, s az ezen ügy által érdekeltek, ezennel teljes tisztelettel meghívotnak. Gr. Hunyady László.

△ (Adatok a pápai kaszinóról.) 1840-ben volt e kaszinónak 121 olvasó tagja, 1859-ben 156 tagja s 442 db. könyve, 1861-ben 195 tagja s 458 db. könyve, ez idén pedig a tagok száma 146 s a könyvek 490.

+ (A csongrád megyei gazdasági egylet) m. hó 25-én tartott gyűlésében elhatározta, hogy Szegeden „terményértárlati társulatot” alakítand.

+ (A somogy megyei takarékpénztár létesítése) most már annyi mint bizonyos. Az alírt vállalkozók Kaposvártól jul. 5-én az alapszabályok kidolgozása, s azok felsőbb helyeni jóváhagyásának eszközlése tekintetéből közgyűlést tartandnak.

Közlekedés.

+ (A pécs-kanizsai vasút ügyében) Pécssett f. hó 9-én értekezlet tartott, mely alkalommal Majláth György é. exca az ezen ügyben történetekről felvilágosítást adván a számos jelenlevőknek, egyszermind felolvastatá a vele ugyanaz nap reggelén közlött engedélyt az előmunkálatokra, mely egy évig leendő érvényes és oly megjegyzéssel adatott meg, hogy a kérdéses vasutvonal építése a létező Ferencz-József-keleti vasutársaságnak már szintén engedélyezve volt, s hogy ezen pályavonalnak kiépítésére ennél fogva a déli államvasutársulat esetleg már kötelezve van. Azon esetre ugyanis, ha a bányászati vasutak a Duna bal partjának Eszék és Vukovár valamely pontjáig terjedő ágazatot nyernének, a déli vasutársulat a vasutnak Kanizsáról Eszéké át a fennírtintett illető pontig leendő építésére, és ugyanott a Dunán építendő hid költségei fele részének fedezésére, azon további kikötés mellett van kötelezve, hogy a kanizsa-észéki vasút építése alkalmával egy időben Pécsig, a pécs-mohácsi vaspályához csatlakozás végett, egy oldalvonalat építsen. — Ezután bizottságnak nevezett ki, melynek feladata az ügy fejlődésére ügyelni, a vállalatot a journalistikai téren képviselni, s időközben az alapszabályokat kidolgozni, melyek alapján a társulat majdan megalakuland. A bizottság elnöke Bánfay Simon, a „Pécsi Lapok” szerkesztője.

△ (Gőzhajóközlekedés.) A Dunagőzhajótársaság hajói Pest, Buda, Uj-Pest, Sz.-Endre és Bogdány közt, e hó 20-tól kezdve naponként kétszer fognak közlekedni.

Balesetek, elemi csapások.

+ (Tűzvész.) A győri Ujvárosban f. hó 13-án éjjel tűz támadt, mely alig egy óra alatt 17 házat hamvasztott el.

△ (Öngyilkosság.) Aradon Scherfeneder fakeskedő felakasztotta magát.

+ (Öngyilkosság.) Dr. Goldberg, ki a döblingi elmebetegek házában, gr. Széchenyi István halálakor, mint másod orvos működött, néhány nap előtt agyonlőtte magát. Megdöbbenő azon körülmény, ugymond a „P. Hírnök”, hogy mindazok, kik az üdvözült gróf utóbbi életekor körében voltak, ily végtetszerűleg érnek véget. Ez már a harmadik ily köztudomású eset.

△ (Sásák és kolumbácsi legyek.) Hunyad megyében a sásákknak ott lerakott tojásai kezdenek már kikelni; a kolumbácsi legyek is nagy mértékben elszaporodtak, s mintegy 30 db szarvasmarha és több apróbb háziállat esett nekik áldozatul.

△ (Öngyilkosság.) Kohn Lipót, temesvári főorvos közelebb az utczán megölve találtatott. Az orvosi láteléből kitűnt, hogy a szerencsétlen lövés által vetett véget életének.

⊙ (Nagy tűzvész.) Mohácsról írják a „M. Sajtó”-nak, hogy e hó 12-én ott tűz ütött ki, mely 100 házat hamvasztott el a hozzátartozó épületekkel együtt. Mindentéle háziállat s állatölög emberélet is esett áldozatul.

Mi újság?

+ (Kinevezés.) Kossalko János, kir. táblai ülnök, a királyi ügyek igazgatójává nevezetett ki.

△ (Kitüntetés.) Nagyvárad közönsége gr. Forgách főkancellárt tiszteletbeli polgárává nevezte ki.

+ (Névmagyarítások.) Legfelsőbb engedéllyel Chrenko János, nagy-szombati lakos „Tormási”-ra, Krebsz Nándor, szegedi műfestész „Rákosi”-ra, Hokinártz Jakab, pesti szabómester „Hábori”-ra, Heitzenberger József, pesti kereskedő „Fütesse”-re, Gomincsek Nándor, glogováci lakos „Orodi”-ra, Mühlberger József, nagyzerindi lakos „Malomhegyi”-re, Srimpf Kristóf és fiai Srimpf Ferencz gazdatiszt és Srimpf Kálmán lelkész „Sötér”-re, Wagner Sándor, gömörmegei k. h. váralyai uradalmi számvevő „Tormási”-ra, Nonnenmacher János, marmarosmegei felső-visi kincstári orvos „Nónai”-ra, Hurbán János tanuló „Oswald”-ra változtaták vezeték neveiket.

⊙ (Majláth György külföldre utazik.) honnan csak augusztusban tér vissza. A „P. Lloyd” azt hiszi, hogy utazása a pécs-kanizsai vasutvonal építéséhez szükséges tőke megszerzésével van kapcsolatban.

⊙ (A pesti redoutépület), mint halljuk, őszig fedél alá jó. A két terem fölszerelési költsége 10,000 fra van számítva.

⊙ (A pestvárosi darabontok számát) 30-czal szaporítani szándékoznak; egyenruhájuk változásra megkeresztül.

⊙ (Molnár szinigazgató) a pesti német színházban is ohajtana hetenkint kétszer előadást rendezni; e végett folyamodott is már a városi tanácshoz, mely azonban a folyamodót oda utasította, hogy a nevezett színház igazgatójával magánúton végezzen.

⊙ (Majom-színház a Széchenyi-téren.) Pestváros hatósága megengedte, hogy a Széchenyi-sétáton majom-színházat építsenek.

△ (Jótékonykezélu műkedvelői elbádas.) Kecskeméten az ottani műkedvelő társulat f. hó 11-én már harmadik előadást rendezett jótékony czélra. Ezuttal a „Nagyapó” adatott elő a pesti német színház nyugdíjintézete javára. Az eladás közelméretést vitt ki a közreműködők számára. Koszoru, bokrérták, tapok nem hiányoztak. Legtöbb elismerésben részesültek: Kozma Emília és Parragh Laura kisasszonyok. Egyelőre még 3 előadás van kitűzve különféle jótékony czélokra. A műkedvelő társulat jelenleg 21 férfi- és 14 nőtagot számlál.

+ (Jótékonykezélu elbádas.) A krakoványi árvízkarosultak javára Tormay György pünkösdfőtn a pöstyéni fürdőben zene-, szavalati- s énekestélyt rendezett, mely a nyújtott műlvek mellett, szép anyagi hasznot is eredményezett.

+ (Betiltott színmű.) Szebenben „Suther Márton” című színművet akartak előadni, azonban színerhozatala betiltatott.

+ (A hírhedt tót lelkész, Hodzsa Mihály elfogatása), újabb hírek szerint alaptalannak bizonyult be a „P. Hírnök” liptói tudósítója biztos forrásból írja, hogy a nyomozási iratok a komáromi katonai törvényszékhez küldettek; de mivel a kérdéses husvétii beszéd által előidézett nyilatkozatok miatt néhány más egyén is perbe fogatott, csak e nyomozás beküldése után fog a katonai bíróság a fűvádolt ellen intézkedni. A „Sürgöny” ez ügyről azt írja, hogy a nevezett lelkész ellen a vizsgálat elrendeltetett ugyan, de nem a pátems melletti izgatása, hanem a nov. 5-ki hirdetmény alá tartozó cselekmények miatt, melyeknek előbb be kell bizonyítaniok.

△ (A japáni vértanúk canonisatioja Rómában) nagy ünnepélyességgel ment véghez. Az ünnepély hat óráig tartott, 44 bibornok és 243 püspök jelenlétében. Ezenkívül a canonisatio alkalmából mintegy 3000 idegen pap gyülekezett össze Rómában. A sz. Péter templomában 12,000 gyertya égett, melyek összesen 30,000 fontot nyomtak. A templom felkészítése 60,000 scudiba került. F. hó 9-én 300 terítékű lakoma volt a Vatikán könyvtári teremben, a pápa elnöklete alatt. Róma helyhatósága az ezen alkalomból Rómába sereglő főpapokat római nemesi joggal tisztelte meg. A pápa örömet fejezte ki, hogy Magyarország hg. primása is megjelent, s a nép lelkesedve kiáltá olaszul: „Eljen Magyarország primása!”

⊙ (Kopasz menés.) Kallab, a híres bécsi lelvoltlvaj azzal lepte meg vizsgálat-bíráját: hogy a lelvoltlvajlást csak azért követte el, hogy a postarendszer hiányos voltát bebizonyítsa, s így a mit tett, csak a nagy közönség érdekében tette. Ime egy újabb mártírja a jó ügynek!

△ (Három gonosztevő cigány.) A „Pécsi Lapok”-ban olvassuk, hogy Gyűdön egy pandur három vén cigányt koldust fogott el, kik épen egy öt éves leánykának a szemeit akarták kiszurni; már meg is vérezték, de szerencsére a szurás még nem hatott a szembe. Az elfogott gonosztevők azt állították, hogy a kis leány egyikük saját gyermeke, majd azt mondták, hogy anyjától kapták ajándékba Illokon.

+ (Legmagasb korrektor.) III. Napoleon Julius Caesárról irt munkájának első kötete most van sajtó alatt. A császár naponként egy-egy ivet kap a nyomdából, mit sajátkezűleg szokott kijavítani.

+ (Mészáros Károly, a debreczeni „Dongó” volt szerkesztője), közelebb katonai törvényszék elé idézetett.

+ (Bignio, derék baritonistánk) e hó végével a bécsi operához megy vendégszereplni.

⊙ (Vesztett eb marása.) Egresen Fehérmegyében 16 egyént mart meg egy olyan eb, melyen a vesztettség nyomai látszottak.

— Adony, jun. 3. („Zrinyi Miklós” gőzös fogadtatása.) Ma egy helybeli szép ünnepélynek valánk buzgó előmozdítói s egyszermind tanúi. Ugyanis reggel a dunai gőzhajóznak a szabadalom járma alól fölmentésénél fogva, a hazai gőzhajó-vállalkozók közt legelőbb kiállított „Mátyás” gőzösükért méltánylatunkat kiérdemelt. „Luczenbacher” urak által legujjabban teremtett „Zrinyi Miklós” gőzös köszöntött be nálunk először utjában Pestről Bajáig. — A nevezett vállalkozók dunapartti rakhajójuk közepén zöld lombokkal rőtönözött diszvir homlokán virágfüzérék keretében honunk dícső fia Széchenyi István arcképe tündöklék, körülvéve számos nemzeti lobogó- s rózsakoszorúval. A kirakodó hid korlátai hosszában jobbra s balra viruló ágak terjeszték árnyukat az alattok levő magyar hangászok- s nagy számmal megjelent közönségre. Reggeli nyolcz óra felé közelédek hozták az egykori hősünk nevével díszlő hajó. Közörömünkre vált a szép jármű tekintete! A dunaparton fölállított mozsarak durrogni kezdettek, s közben megszólalt a magyar zene. Rá egy lelkes hölgy által rózsakoszorúk osztattak egyik hajóbirtokos-, hajóépítő- s vezetőjének, ki a „Zrinyi Miklós” vezénylételvel bizatott meg: — A csinos jármű eltávozáván szerencseváltainak: a közel ligitben poharakat ürítünk a derék Luczenbacher vállalkozók kitartása-, a honi szabad Dunagőzhajózás-, ugy nemzetünk szebb jövőjéért!... Valójában ama nemzet, mely nyelve, irodalma, művészete, ipara, kereskedése s közlekedése eszközeit elősegíti s fejleszti, ez által jobbléte magvát veti el... Az ünnepély helyes elrendezéséért dicsőretünkre méltók még a helybeli molnár-céh néhány tagja, községünk jegyzője: Koncsak, s ki ezzel több ízben tanusított, rendezési tehetségét igazolta. Vetéseink kielégítők, s hála Isten előlagon, valamint bő szüretnek nézünk eléje. Egyedül piacunkn drágasága miatt tehetnénk némileg panaszt... — Adonyi János.

+ (Zsványok.) A „M. Sajtó”-ban olvassuk, hogy nem rég Makó közelében 3 rabló egy háztól 4 tinót hajtott el, s miután a háziasszony, ki rájuk ismert, távoztukkor utánuk kiabált, visszatértek, s az asszonyt agyonverték. A férj csak két nap mulva tért haza s feleségét megölte, a kis csecsemőt pedig, ki 2 nap óta nem szopott, haldokolva találta. A zsványok már börtönben ülnek.

△ (Egy fegyencz kivégzése.) Illaván f. hó 12-én egy Rózsa Péter nevű fegyencz vezétek ki, mivel egy fogolytársát agyonlőtte.

⊙ (Halálhíradás.) Rimaszombatból írják, hogy ott f. hó 5-én temették el Szomor Károly ügyvéd hazánkfiak, ki az irodalom téren is szép nevet vívott ki. A Vas. Újság is többször közlött tőle talpraesett cikkekkel. A 42 éves férfi halálát guttaütés okozta. „Hadmeezi szolgálat” című katonai művét, mely ez évben jelent meg s irodalmunkban nagy hiányt pótol, annál inkább ajánljuk a közönség részvéttébe, mert a boldogult 7 neveletlen gyermeket hagyott hátra, kik elvesztvén kenyérkeresőjüket, nem a legvígszantalóbb jövőnek néznek elé.

+ (Halálhíradás.) Szentpétery József, birneves ezüstművesünk, ki jeles domborműveivel nemcsak magának, de hazánkknak is dicsőséget szerzett, s kinek arcképét a Vas. Újság közölte, f. hó 13-án 82 éves korában Pesten elhunyt. Áldás hamvaira!

+ (Halálhíradás.) Hegedüs János, Nyitra megye volt t. aljegyzője, f. hó 13-án, élte 25-ik évében, sorvadás következtében meghalt.

— (Előleges válasz Bulla urnak.) Először feltett szándékom volt, hogy önnek a Rákóczy-indulót illető alaptalan, s ömagával ellenkező állításaira, melyek e lapok minapi egyik számában voltak, s kissé kétség jöttek értésemre, semmitse feleljek. Miután azonban e lapok hasábjain személyemet is megtámadta, e sorokkal tudatni kívánom, hogy rövid időn tüzetesen fogok válaszolni s hogy eze épen e perczben nem tehetem, abban bokros foglalatosságim gátolnak. Pest, június 12-kén 1862. — Bráuer Ferencz, karigazgató.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jun. 13. „Egy szegény ifju története.” Feuillet Oktáv 5 felvonásos színműve.

Szombat, jun. 14. „Párisi adós.” Vigjáték 1 felv. „Eljegyzés lámpafénynél.” Operette 1 felv. Csodáljuk, hogy az előadásra jobb darabot nem találtak, mint a „Párisi adós”, melyen, Egressy játkát kivéve, nem igen van mit nézni. Az operette előadása jól mulattatott. Szerdahelyi szerepét Füredi adta, az előadás nem kis elönyére. Közönség középszerűsámmal.

Vasárnap, jun. 15. Artót Désirée 8-ik föllépteül: „Hunyady László.” Erkel Ferencz operája 4 felv. A vendégművésznő „Gara Mária” szerepében még föltétlen bámulóit is meglepte, nem azért, mert idegen léte re magyarlal névelt, meg pedig oly tiszta kiejtéssel, hogy minden szavát meg lehetett érteni, — hanem remek éneke s játéka által, mely még azokat is elragadta, kik különben Artót vendégszereplésének nem barátai. Különösen elragadó volt börtönjelenete. A közönség viharos tapsok és koszorúkkal köszönte meg Artótnak az általa nyújtott élvezeteket.

Hétfő, jun. 16. „A nőuralom” vigjáték volt kitűzve, s csak midőn az előadást elkezdtek, akkor vetűltek észre, hogy a „Mama” járja. Meglátszott rajta, hogy rögtönzött az egész előadás. Uj csak Szathmáry volt. Szerdahelyinek híre: „Ugri Miska” szerepében. Nem csak uj, hanem jó is volt.

Kedd, jun. 17. Artót Désirée k. a. föllépteül: „Hunyady László.“ Opera 4 felv. Erkel Ferencztől. Roppant közönség, nagy lelkesedés. A vendégművész mint Gara Mária most még inkább meghódítja a hallgatóság rokonszenvét, mint multkor.

Szerda, jun. 18. Az írói segélyegylet javára, műkedvelők által: „Tíz a záróban“ és „Egy kis szivesség“ című egy felvonásos vígjátékok. Csütörtök, jun. 19. A szent ünnep miatt a színház zárva volt.

Budai népszínház.

Jun. 13. „A két magyar király“ vagy: „Párbaj mint istenítélet.“ Színmű 3 felv. Szigligetitől.

Jun. 14. „Csizmadia, mint kísértet.“ Népszínmű 3 felv. Szigligetitől. Bihari betegsége miatt Sas urat Molnár személyesítette, kissé nagyon is feszesen.

Jun. 15. „A kétszárvu ember.“ Színmű 4 felv. Jókai regénye után Benedek Józseftől. A darab elég érdekes arra, hogy a közönség, legalább egyszer, élvezetet leljen benne. A szereplők mind jól viselték magukat, csak abban hibázták el, hogy szerepeiket elfelejtették megtanulni, annyira, hogy némelyek közülük tertitát érdemeltek. Csupán Molnár érdemel elismerést játékaért.

Jun. 16. „A fogház.“ Vígjáték 4 felv. — Szász Jónás, a jámbor könyvmoly jellemének kidomborítása Biharinak eléggé sikerült. Szépné Rózsát oly szeretetreméltóan adta, minőnek az ő alakjait látni szoktuk. De Libera Gizellának az ámenet a szerelemben éppen nem sikerült, a mi pedig Biri szerepeket fénypontja.

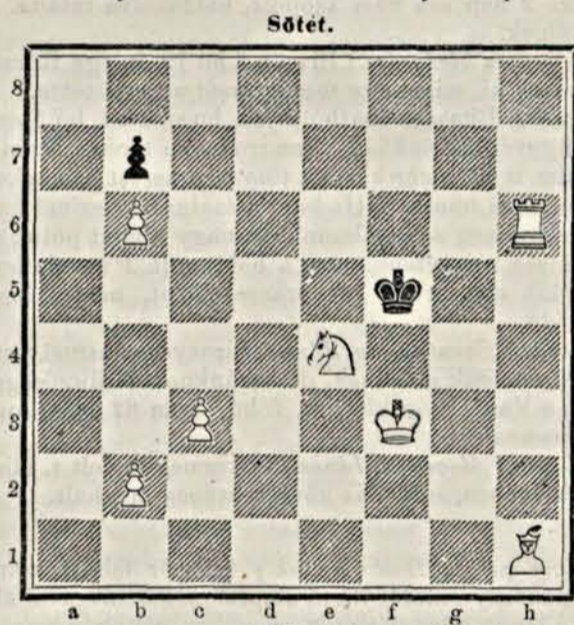
Jun. 17. „A nagy világ divatja.“ Vígjáték 4 fel. Jó előadás, a képzelhető legkisebb közönség előtt.

Jun. 18. „A lowoodi árva.“ Dráma 3 felv.

Jun. 19. Nem volt előadás.

SAKKJÁTÉK.

130-ik sz. feladvány. — Bankos Károlytól (K.-Sz.-Miklóson).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

25-ik sz. játszma (Futár-csel).

CSERESNYÉS ISTVÁN és ZÁRY ZSIGMOND között. — Pesten, 1862. apr. 27-én.

Világos (Cseresnyés).	Sötét (Záry).	Világos (Cseresnyés).	Sötét (Záry).
1) e2-e4	e7-e5	13) Fa3-c5	Bf8-e8
2) f2-f4	e5-f4	14) Ba1-e1	Hd5-e3
3) Ff1-c4	d7-d5	15) Fc5-e3	f4-e3
4) Fc4-d5	Hg8-f6	16) Be1-e3	Fc8-e6
5) Hb1-c3	Ff8-b4	17) Be3-e6	f7-e6
6) Hg1-f3	c7-c6	18) Hf3-g5	h7-h6
7) Fd5-b3	Fb4-c3	19) Hg5-e6	Vd8-b6+
8) b2-c3	Hf6-e4	20) Kg1-h1	Kg8-h8
9) Fc1-a3	c6-e5	21) Vd2-c3	Bc8-e6
10) 0-0	0-0	22) Vc3-c8+	Kh8-h7
11) d2-d3	He4-c3	23) Fb3-e6	h6-h5
12) Vd1-d2	He3-d5		

A 125-ik számú feladvány megfejtése.

(Bankos Károlytól Kun-Szent-Miklóson.)

Világos.	Sötét.
1) Hf7-g5	g7-g6
2) Hh7-f6	Kh4-g5
3) Hf6-g8+	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Nagyvárados: báró Meszéna István. — Török-Szent-Miklóson: Frankl A. — Kenézesen: Hevesi. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György. — Jánosiban: Keszler István. — Alsó-Vályon: Kallos Károly.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Lauderer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

XXVII. sz. feladv. — Pollay Móricztól (Kolozvárótt).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

Szerkesztői mondanivaló.

6074. Vésse. Sz. S. Az arczképet visszaküldjük. Az újabbán ajánlottra nézve csupán az életrajz elolvasása után nyilatkozhatnánk határozottan. A V. U. ideai első felvi folyamából teljes példánnyal nem szolgálhatunk. Egyes hiányzó számokat szivesen pótolunk, a mennyiben el nem fogytak.

6075. Marczal. Cs. A. Semmi „pellengér“. Szivesen veszünk minden jóakaratu, komoly irányu esztakozást. A cikket nem sokára adjuk.

6076. Keeskemét. B. M. Az arczkép eléggé érdekes, hogy vele a közönséget megismertessük. Mihelyt rákerül a sor, sietni fogunk a közléssel.

6077. K.-Sz.-Miklós. B. K. Ámbár a nevet már más uton volt alkalmunk megismerni ez uj teren is szivesen üdvözljük. A cikket értelmesen, népszerű modorban van írva.

6078. Eperjes. M. A. Sajnáljuk, hogy az „eperjesi sétány gyönyöreit“ nagyon is világosan elbeszélő cikket közze nem tehetjük. Az elfélt csak negysem között lehetne elbeszélni; hanem azért jó volna, ha az eperjesi rendőrség több szemmel nézne azon sánnybeli gyönyörökre. Csupán egynek örendtünk, annak, hogy önt újra láthatuk és hallhattuk.

6079. Nagyvárád. K. P. Söt inkább; éppen nem feledkezünk meg ígértekről. Lapunk egyik közelebbi száma hozandja az Akademia palotájának módosított, véglegesen elfogadott tervrajzát, az illető magyarázattal együtt.

6080. Nyitra. L. K. Ganz budai vasöntője egyike a legnagyobbiszéri ipartelepnek az országban. Lesz alkalmunk, nem sokára ezt is bővebben megismertetni.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	Nap-kelet		Hold-nyug.	
				kelet	nyug.	kelet	nyug.
Junius				6.	p.	6.	p.
22 Vasár.	E 2 Krisztin.	E 1 Tr. Á.	10 G 2 Timot	24 Ákos	4 4	1 35	12 48 3 45
23 Hétfő	Szidonia sz.	Szidonok.	11 Bertalan	25 Szid.	4 5	1 48	1 12 4 47
24 Kedd	Ker. János	Iván	12 Onophriu	26 Iván	4 5	2 1	1 46 5 46
25 Szer.	Prosper püs.	Mártha	13 Aquilius	27 Már	4 6	2 14	2 26 6 39
26 C.öt.	János és Pál	Jeremiás	14 Elizeus pr	28 Jer.	4 6	2 27	8 14 7 26
27 Pént.	Lászlókirály	László	15 Álmos	29 László	4 7	2 52	4 8 8 5
28 Szomb.	Leo pápa	Arszlán	16 Tichó, Em	30 435	4 7	2 59	5 9 8 39

Holdnegyed: ● Ujhold 27-én, 8 óra 10 percz reggel.

TARTALOM.

Egressy Gábor (arczkép). — Szegény ember dolgát boldog Isten birja. *Szós Miklós.* — Delejes álom (Mesmerismus). (Vége.) Dr. Brocken József. — Torna vara s a Bebek-nemzettség (képpel). *Lehoczy Tiadár.* — Képek a hazai népeletről XXI. (Képpel). — Természettani katekismus (Vége). *Szeremlei Samu.* Verőcze és vidéke. — Levelek a londoni kiállításról XIII. Dr. Tótk. — Egyveleg. — *Tarház:* A tudóvsz uj gyógy-módjáról. Dr. Kraus Vilmos. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló — Heti naptár.

Uj előfizetési hirdetés!

VASÁRNAPI UJSÁG
és
POLITIKAI UJDONSÁGOK

1862. évi első felvi folyama junius végével lejárván, tisztelettel kérjük t. cz. félvéves előfizetőinket, hogy előfizetéseiket idejekorán megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

1862-ik évi második félvévre postán küldve vagy Budapestén házhöz hordva:

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok együtt félvévre (jul.—dec.) 5 ft. — kr. Csupán Vasárnapi Ujságra félvévre (július—december) . . . 3 „ — „ Csupán Politikai Ujdonságokra félvévre (július—december) . . . 2 „ 50 „

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk. — A pénz levelek bérmentes küldése kértetik. — Pest, júniusban 1862.

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt)

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Jövő“ 1862-ik évi július—decemberi folyamára.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félvévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Simor János, győri püspök.

Ritka ember az, ki férfikorának legvirágzóbb szakában, kitűzött pályájának legmagasb polczára feljuthat; még ritkább az, ki e polczon nem tétlenül, mintegy kábitó dicsőségében vesztegelve, nem csupán elért fényes állása sugaraitól véve ragyogását éli napjait; hanem kitünő helyzetének minden előnyeit, hatalmas befolyását a közjónak előmozdítására használja.

Ezen ritka, valóban hivatott férfiak közé tartozik Simor János győri püspök, kinek a tudomány és művészet körüli érdemeit szándékunk leginkább e rövid vázlatban érinteni.

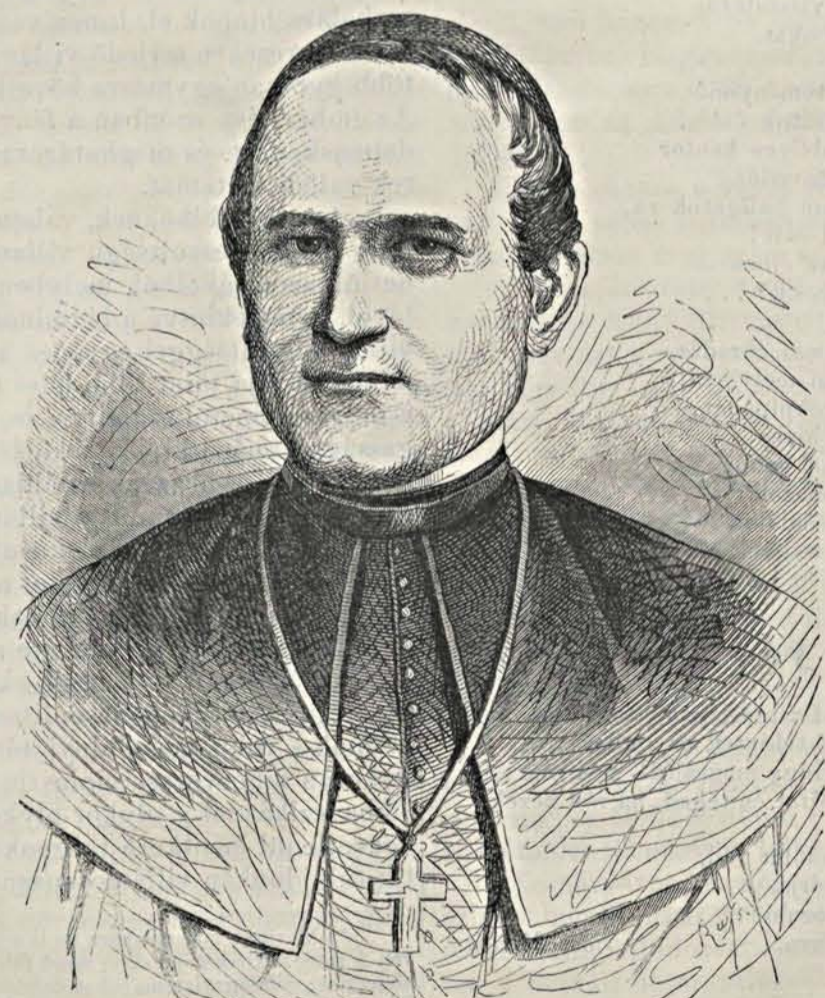
Székes-Fehérvári jómódu polgári szülők ivadéka levén, ott végzé gymnasialis tanulmányait; később az esztergami főmegyébe ötvendéknek beiratván, fiatalága miatt a pozsonyi Loosy-féle Emericumba küldetett. A bölcséleti és theologiai tudományokat Nagyszombatban és a bécsi Pazmaneumban tette magáévá. Mint fölszentelt pap a pesti terézvárosi segédlelkészsegen kezdé pályáját. Harmadfél év mulva a magyar kir. egyetemenél alkalmaztatott vallás-tanári és hitszónoki minőségben, egy rövid év lefolyása után Bécsbe ment, hogy ott a Pazmaneumban a tanfelügyelői állomást elfoglalja. Ezen hivatalkodása második évében a bajnai plébániát nyerte el; de már négy év elteltével újra, mint a theologia tanárát és helytartói titoknokot, találjuk a főmegye székhelyén. Innen császári udvari káplánnak, és a felsőbb theologiai intézet tanulmányi kormányzójának neveztetett ki Bécsbe; majd fehérvári kanonoksággal, a vallás- és oktatási miniszteriumnál tanácsosi ranggal; széplaki apátsággal tiszteleték meg, mig mintegy husz évi pályán, a papi hivatalkodás minden nemével megismerkedvén, 1858-ik évben a győri püspökségre neveztetett ki.

Mint képzé magát ezen csodálatosan gyors pályán, mint használ fel a fővárosban minden perczét önművelésére, tanusitják a tudomány minden ágában szerzett bő és alapos ismeretei, azon józan

tapintata, melylyel céljainak elérésére a legalkalmasabb eszközökkel él, mindenek fölött pedig magas egyházi állásában — alig négy éves — működése alatt létrehozott üdvös intézkedései. Az egyház fénye, a megyei papság tudományokbani haladásai, az alatta állóknak jóléte, a hazai irodalom és művészet pártolása, ezek ama vezéreszmék, melyek minden léptét irányozzák, és haladásra serkentik.

Simor püspök nem költ fényes palotákra, ezrekbe kerülő vendégeskedésekre, hiu anyagi célokra; — háza és háztartása magas állásához képest lehetőleg egyszerű, csaknem polgári: az ő fényűzése az Isten háza pazar díszítésében áll; mert ennek ragyogását mindennek eléje teszi — az ő szenvedélye a keresztyén művészet ápolása, a növendék czélszerű elrendezése, a könyvtárak bővítése, óvodák, kórházak, iskolák felállítása! Azt tartja ő, hogy a püspöki javadalom az Isten és a szegényeké; ő ezeknek atyailag hű számadó gondnoka; de látszik is minden nyomán, minden, bármily költséges vállalata sikerében az Isten áldó keze! Daczára annak, hogy gyakran és pedig üres erszénnyel többféle vállalatba kapott; daczára annak, hogy jól rendezett birtokait és gazdaságát évenként valami csapás éri, még a mihez hozzáfogott, szerencsésen végebe is vitte.

Ki ezeket tulságosaknak, ok nélkül hizelgőknek véli, nézze meg Győrött az oly dúsan, egészen korukbeli stylben ujitott püspök-udvari, és a székesegyház melletti — hédervári — kápolnát, és be fogja vallani, hogy honunkban ezeknél szebb imaházakat nem látott. A székesegyház remekművekkel, szobrászati, festészeti s a művészet mindennemű tárgyaival díszítettik. A tervezett uj oltárkép mintegy 10,000 ftba fog kerülni — a főoltár ujitása, az egész szép templom tisztítása tán még kétszer annyiba. És mindezeket kívül még a püspök védnöksége alatt álló falusi templomok közül évenként egy-egy megújittatik, díszesítettik.

SIMOR JÁNOS, GYŐRI PÜSPÖK.

+ 1891.